

UNIVERZITET U SARAJEVU
POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENI FAKULTET

DIPLOMSKI STUDIJSKI PROGRAM
EKONOMIKA AGROINDUSTRIJE

<https://www.ufs.ac.za/natagri/departments-and-divisions/agricultural-economics-home>

Sarajevo, mart 2020. godine

SADRŽAJ

A. KARAKTERIZACIJA DIPLOMSKOG STUDIJSKOG PROGRAMA

B. OBIM DIPLOMSKOG STUDIJA

C. PROHODNOST STUDENATA SA DODIPLOMSKIH NA DIPLOMSKE STUDIJE

D. PRIKAZ DIPLOMSKOG STUDIJSKOG PROGRAMA

1. UVOD

- 1.1. Razlozi za pokretanje studijskog programa
- 1.2. Uporedivost studija sa programima
- 1.3. Otvorenost studija i mobilnost studenata
- 1.4. Dosadašnja iskustva Fakulteta u realizaciji ekvivalentnih ili sličnih programa

2. OPĆI DIO

- 2.1. Generalni podaci o studiju
- 2.2. Uslovi upisa na diplomski studij „Ekonomika agroindustrije“
- 2.3. Očekivani rezultati studija - sposobnosti studenata
- 2.4. Akademski i stručni naziv koji se stiče završetkom studija

3. OPIS PROGRAMA

- 3.1. Generalni okvir studijskog programa
- 3.2. Nastavni plan diplomskog studija „Ekonomika agroindustrije“
- 3.3. Ritam studiranja
- 3.4. Uslovi prenosa (E)TCS sa drugih studijskih programa
- 3.5. Završetak studija

4. USLOVI IZVOĐENJA STUDIJSKOG PROGRAMA

- 4.1. Mjesto izvođenja studijskog programa
- 4.2. Prostor i oprema za izvođenje studijskog programa
- 4.3. Nastavnici i saradnici koji će učestvovati u izvođenju nastave
- 4.4. Optimalan broj studenata studijskog programa
- 4.5. Procjena troškova studija po studentu
- 4.6. Način praćenja kvaliteta izvođenja studijskog programa

A. KARAKTERIZACIJA DIPLOMSKOG STUDIJSKOG PROGRAMA

Diplomski studijski program „Ekonomika agroindustrije“ je organiziran kao akademski studij drugog stepen univerzitetskog obrazovanja, a prema principima Bolonjskog procesa. Pri kreiranju ovog diplomskog studija pošli smo od činjenice da je kvalitetna edukacija, koja počiva na interdisciplinarnom pristupu i omogućava uočavanje složenih interakcija u društvu, a posebno u tako važnom sektoru kao što je agroindustrija, jeste osnov ekonomskog razvoja i unapređenja kvaliteta života svih. U tom smislu diplomski studij „Ekonomika agroindustrije“ veoma vješto kombinira tehničko-tehnološka (inženjersko-operativna) znanja sa ekonomskim i znanjima drugih društvenih naučnih disciplina. Upravo ovakva kombinacija znanja omogućava uočavanje, analizu i rješavanje problema koji umanjuju nivo konkurentnosti, kako poslovnih subjekata, tako i sektora i ekonomije u cjelini.

Generalni cilj ovog diplomskog studijskog programa je da diplomantu obezbijedi mogućnosti da unaprijedi stečene sposobnosti, razvije nove opće, specifične i stručne sposobnosti, koje će mu omogućiti viši nivo samostalnosti pri obavljanju složenih poslova, odnosno da učestvuje u kreiranju, nadgledanju i usmjeravanju procesa društvenog i ekonomskog razvoja.

Specifični cilj ovog studija je ponuditi studentu specifično nastavno iskustvo koje će ga motivirati da razvije samostalnost i odgovornost u radu te ga osposobiti kako bi mogao reagirati u nepoznatim/novim situacijama i samostalno uočavati uzročno-posljedične veze u mikro i makrookruženju, kao i definisati dinamiku odnosa svih aktera u lancu tzv. „od njive do trpeze“ te odrediti na koji način društveno-ekonomsko okruženje utiče na njih i obrnuto, kako oni utiču na okruženje.

Program kroz interaktivne metode prenosa i usvajanja znanja za obrazovne ciljeve ima obezbjeđivanje:

- Znanja i razumijevanja utemeljenih na proširenim i produbljenim spoznajama stečenim na prvom stepenu univerzitetskog obrazovanja koja predstavljaju osnovu za sposobnost originalnog pristupa u razvoju ili primjeni ideja u istraživačkom kontekstu,
- Sposobnosti primjene znanja i razumijevanja te rješavanja problema u novom, nepoznatom ili multidisciplinarnom okruženju vezanom za područje studiranja,
- Sposobnosti integrisanja znanja i donošenja sudova u analizi kompleksnih situacija, uključujući situacije sa nekompletnim ili ograničenim informacijama,
- Izgradnje socijalne i etičke odgovornosti kod primjene znanja i donošenja sudova,
- Sposobnosti argumentacije, prenošenja stavova i jasnog i nedvosmislenog zaključivanja, i u specijalističkom i u laičkom okruženju (komunikacija),
- Vještina i navika učenja razvijenih do vrlo visokog stepena samostalnosti i
- Stručnih znanja i vještina potrebnih u tehnološkom planiranju i realizaciji savremene vinogradarske i vinarske proizvodnje.

Osim ovoga, studijski program „Ekonomika agroindustrije“ će fokusirati razvoj generičkih sposobnosti bez kojih diplomanti ne mogu biti samostalni, odgovorni i kreativni radnici. Ove sposobnosti će se formirati kroz sve ponuđene nastavne programe, ali ključ njihovog kreiranja bit će samostalni istraživački rad, odnosno magistarska teza. Izrada magistarske teze podrazumijeva da student osnaži svoje sposobnosti uočavanja problema, kreiranja mogućih alternativnih rješenja, uz korištenje stečenih znanja i prikupljenih sekundarnih informacija, kao i sposobnosti planiranja, praćenja i izvođenja istraživanja te komunikacije rezultata (i pismene i usmene), i to za stručnu i za laičku publiku. Preuzimajući odgovornost za izradu završnog rada u zadanom vremenskom roku, diplomant će unaprijediti sposobnost upravljanja vlastitim vremenom, zatim sposobnost prioritiziranja poslova (interesa), planiranja i unaprijediti će nivo odgovornosti prema sebi, ali i prema okruženju. Završni rad predstavlja aplikaciju stečenog znanja i vještina u cilju rješavanja nekog od stvarnih problema, što će za diplomanta značiti produblјivanje specijalističkih znanja u ovoj veoma širokoj oblasti, a ujedno će osigurati viši nivo usvajanja znanja i vještina od strane diplomanta.

Na ovaj način kod studenta će se razvijati sposobnosti koje treba da vode ka njegovoj/njenoj sposobnosti za:

- Timski rad i samostalno donošenje procjena, sudova i odluka,
- Aplikaciju i prenos „know-how“ u sektoru,
- Sintetički i analitički pristup u rješavanju problema,
- Procjenu dinamike odnosa između učesnika u sektoru agroindustrije te primjenu stečenih znanja, s ciljem unapređenja konkurentnosti, odnosno dostizanja „pokretne mete“ – adekvatnih konkurentski prednosti,

- Produbljena znanja iz oblasti ekonomike agroindustrije te tranzicije uloge države i novih mehanizama upravljanja javnim politikama,
- Pripremu i realizaciju razvojnih programa,
- Primjenu osnova informacionih tehnologija u području studija.

Završetkom diplomskog studija „Ekonomika agroindustrije“ diplomant će biti samostalan, dobro organiziran i odgovoran ekspert, koji će biti u stanju da obavlja poslove višeg nivoa složenosti, koji su po svojoj prirodi rukovodeći. Diplomant će biti spreman preuzeti rukovodeće poslove srednjeg rukovodećeg nivoa, i to u: javnoj upravi, agencijama (vladinim organizacijama) koje će se baviti osiguranjem kvaliteta i sigurnosti hrane te implementacijom programa ruralnog razvoja i drugih vidova podrške sektoru, nevladinim organizacijama, privrednim subjektima koji rade u svim dijelovima sektora, kao i srodnim sektorima, konsultantskim firmama, obrazovnim i naučno-stručnim ustanovama, razvojnim centrima i savjetodavnim organizacijama.

B. OBIM DIPLOMSKOG STUDIJA

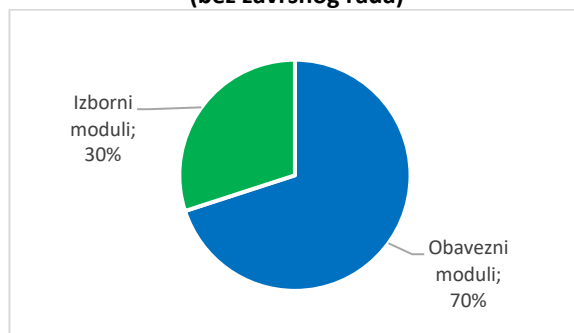
Diplomski studij „Ekonomika agroindustrije“ traje 2 godine, odnosno 4 semestra. Čitav studij vrednuje se sa 120 (E)CTS, svaki semestar 30 (E)CTS-a. Studij je organiziran tako da tokom prva tri semestra diplomanti redovno pohađaju nastavu, s obavezom osvajanja 90 kreditnih poena.

Zadnji semestar je predviđen za pripremu i odbranu završnog rada. Završni rad nosi 30 (E)TCS. Diplomanti moraju da osmisle, planiraju i implementiraju istraživanje, potom napišu izvještaj o rezultatima (magistarsku tezu), pripreme i javno prezentiraju jedan stručni rad na stručno/naučnom skupu u zemlji te pristupe javnoj usmenoj odbrani teze. Tek nakon toga diplomanti stiču pravo upisa završnih 30 (E)CTS. Ovaj završni rad se izvodi u saradnji sa mentorom, a brani se pred komisijom od tri člana.

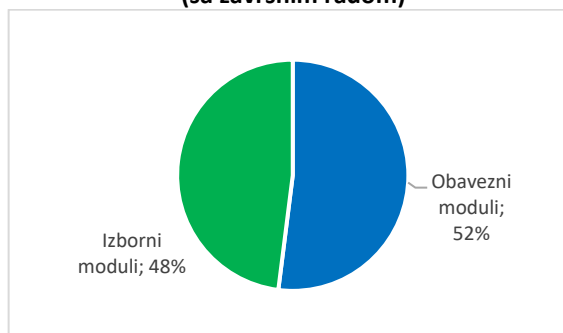
Svaki kredit predviđa 25 sati studentskog angažmana, bilo da se radi o kontakt satima, bilo da se radi o satima samostalnog rada. Tako ukupno opterećenje po semestru iznosi 750 sati, a ukupno godišnje 1500 sati. Dakle, diplomski studij je redovni studij.

Odnos izbornih i obaveznih modula je u saglasnosti sa preporukama zakonodavca (30:70). Ovaj odnos je značajno promijenjen ako se završni rad tretira kao izborni modul. Iako je završni rad obavezna i jasno propisana forma, ipak student ima izbor u smislu teme istraživanja i u skladu s tim ova nastavna jedinica treba biti posmatrana kao izborna. U tom slučaju odnos je značajno promijenjen u korist izbornih modula.

Grafikon 1. Učešće izbornih i obaveznih modula (bez završnog rada)

Grafikon 2. Učešće izbornih i obaveznih modula (sa završnim radom)

C. PROHODNOST STUDENATA SA DODIPLOMSKIH NA DIPLOMSKE STUDIJE

Pri kreiranju predloženog diplomskog studijskog programa vodilo se računa o prohodnosti sa dodiplomskog na diplomске studije. Upravo zbog toga je prvi semestar veoma specifično i inovativno kreiran. Cilj prvog semestra je ujednačavanje prethodno stečenog znanja i vještina upisanih studenata i razvoj/unapređenje sposobnosti studenata da analiziraju složene biotehnološke i institucionalne sisteme, prikupljaju i obrađuju sekundarne i primarne podatke te ih na pravi način interpretiraju. Drugim riječima, u prvom semestru studenti, u zavisnosti od prethodnog obrazovanja, treba da urade i odbrane četiri seminarska rada, kako bi produbili specifična

tehnička znanja u oblasti agronomije ili prehrambenih tehnologija. Svaki student će u saglasnosti sa koordinatorom predmeta dobiti specifičan program izrade seminarskih radova, koje će ocijeniti nastavnici koji predaju date tematske oblasti. Ovakav inovativan pristup će omogućiti prohodnost za sve studente koji dolaze sa srodnih dodiplomskih studija. Za one studente koji dolaze sa dodiplomskih studija koji fokusiraju druge, veoma različite naučne oblasti će biti organiziran složen kvalifikacijski ispit, kako bi i oni mogli upisati ovaj studij.

D. PRIKAZ DIPLOMSKOG STUDIJSKOG PROGRAMA

1. UVOD

1.1. Razlozi za pokretanje studijskog programa

Agroindustrija podrazumijeva čitav lanac proizvodnje, prerade i distribucije hrane, što pored subjekata koji proizvode, prerađuju i distribuiraju hranu, uključuje i proizvođače inputa, ali i ugostiteljstvo kao jedan od mogućih kanala distribucije. Ovako širok i kompleksan sektor je u svakoj, pa i u ekonomiji BiH, izuzetno važan u smislu stvaranja podloge za stabilan i održivi, kako ekonomski, tako i društveno-politički razvoj. Ovaj sektor dobija još više na značaju ako poljoprivredu posmatramo na način kako to čine moderne razvijene ekonomije (uključujući EU) i ako istaknemo njen multifunkcionalni karakter. Tada se cijela slika mijenja i vidimo da osim primarne uloge (proizvodnja hrane i vlakana), ona obavlja i sekundarnu (oblikovanje kulturnog i prirodnog pejzaža) koja rezultira stvaranjem javnih dobara, kao i tercijarnu koja se odnosi na stvaranje „društvenog kapitala“ (efikasne mreža ljudi). Ova nova paradigma uloge poljoprivrede i agroindustrije zahtijeva potpuno drugačije ponašanje, kako subjekata i pojedinaca u sektoru, tako i ostatka ekonomije, administracije i društva, ali zauzvrat nudi nove vrijednosti koje mogu značajno ubrzati razvoj BiH. Da bi unaprijedili razvoj navedenih funkcija poljoprivrede te da bi njihovu vrijednost uvećali, neophodna su nova znanja, odnosno interdisciplinarni pristup koji će omogućiti bolju analizu ovako složenih biotehničkih sistema, a sve s ciljem podizanja efikasnosti korištenja resursa, unapređenja produktivnosti i povećanja nivoa konkurentnosti bh. ekonomije. Upravo takva znanja i vještine nudi predloženi diplomski studijski program „Ekonomika agroindustrije“.

Pregovarački proces o pristupanju Bosne i Hercegovine WTO-u i regionalni ugovori o trgovini koji su neophodni u sklopu Pregovora o stabilizaciji i pridruživanju EU, zahtijevaju, a u budućnosti će zahtijevati još i više, ekspertizu u oblasti agro-ekonomike i primijenjene makroekonomske teorije. Drugim riječima, privredni subjekti će biti u potpunosti izloženi izuzetno jakoj konkurenciji, tako da će jedini put njihovog održivog razvoja biti rad na stvaranju održivih konkurentskih sposobnosti. U tom smislu, inženjeri tehničari koji imaju dovoljna mikro i makroekonomska znanja, bit će u poziciji da lakše i efikasnije uoče „izvore“ takvih održivih konkurentskih prednosti. Osim toga, akademske institucije će igrati veoma značajnu ulogu u smislu obučavanja i educiranja analitičara tržišta i trgovačke politike u privatnom i javnom sektoru, članova pregovaračkih timova, civilnih službenika i specijalista koji će biti u stanju shvatiti bazične ekonomske implikacije alternativnih političkih režima i značaj tržišta i njegovih institucija u promjenjivim marketinškim sistemima.

Evropske integracije zahtijevaju izgradnju potpuno drugačijeg administrativnog, institucionalnog i regulatornog okvira sektora. Trenutno, a prema nalazima EU komisije, BiH niti na jednom nivou vlasti nema dovoljno kapaciteta (i kvantitativno i kvalitativno) da se suoči sa izazovima izgradnje potpuno novog okvira sektora. U tom smislu se mnogo očekuje od mladih stručnih ljudi, koje školuju akademske institucije. Predloženi diplomski studij je upravo kreiran da zadovolji ove razvojne potrebe društva.

Treba istaći da potpuno nova koncepcija uloge administracije u sektoru podrazumijeva da će značajan dio poslova na sebe preuzeti nevladine organizacije i privatni sektor. Tako se u skoroj budućnosti očekuje porast broja nevladinih organizacija koje će raditi na razvoju ruralnih oblasti, a sve one će trebati mlade ljude koji imaju dovoljno tehničkog znanja da razumiju proizvodne procese i uticaje po okoliš, ali imaju dovoljno ekonomskog znanja da su u mogućnosti kreirati i voditi razvojne projekte. Osim toga, javit će se i niz privrednih subjekata koji će nuditi „pametne usluge“ tipa razvoja novih proizvoda, osiguranja kvaliteta pod privatnim markama, kreiranja nastupa na tržištu, dizajniranja i sl. Svi ovi privredni subjekti će trebati osobe koje svojim sposobnostima mogu efikasno povezati proizvodnju i tržište i na taj način stvoriti dodatnu vrijednost.

Ova nova paradigma shvatanja poljoprivrede zahtijevat će i značajan transfer novih znanja i vještina te podizanje nivoa produktivnosti u svim sferama agroindustrije. Nedostatak transfera tehnologija i novih znanja može značajno ugroziti, ne samo razvoj sektora, već i procese EU integracija. Zbog toga će uloga vladinih i nevladinih organizacija koje se bave treningom i pružaju savjete i druge vrste konsultantskih usluga, biti sve značajnija. Ove

organizacije već danas imaju problema da nađu ljude koji razumiju procese proizvodnje te mogu na efektivan način pokazati ekonomske aspekte/rezultate svake proizvodne akcije, što je neophodno za unapređenje poslovanja čitavog sektora.

Budući da Poljoprivredno-prehrambeni fakultet u Sarajevu ima dodiplomski studij iz oblasti Ekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije, koji je organizovan u skladu sa zahtjevima Bolonjskog procesa, postdiplomski studij Ekonomika agroindustrije će činiti vrijedan doprinos kvalitetu nastavnog procesa na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu u Sarajevu.

1.2. Uporedivost studija sa programima

Predloženi dodiplomski studij je u velikoj mjeri uporediv sa studijima sličnog naziva u regionu, ali i sa vodećim univerzitetima u EU. Što se tiče regiona, studij je uporediv samo sa studijima sličnog naziva u zemljama koje su prihvatile da prvi ciklus univerzitetskog obrazovanja traje tri, a drugi ciklus 2 godine. Upravo zbog toga, predloženi studij nije visoko kompatibilan sa studijima sličnog naziva organiziranim od strane fakulteta u Srbiji i Makedoniji. S druge strane, predloženi studij je vrlo sličan studijskom programu „Agrobiznis i ruralni razvitak“ koji se organizira na Agronomskom fakultetu u Zagrebu. Svi ugledniji univerziteti u EU nude samostalne studijske programe iz ove oblasti na drugom stepenu univerzitetskog obrazovanja. Studijski program Ekonomika agroindustrije je u značajnoj mjeri uporediva sa slijedećim programima:

1. "Bioekonomija – Biotehnički fakultet, Univerzitet u Ljubljani, Slovenija
2. „Ekonomika poljoprivrede“ – Poljoprivredni fakultet, Univerzitet u Mariboru, Slovenija
3. „Ekonomika poljoprivrede“ - Univerzitet u Hohenheimu, Njemačka
4. „Poljoprivredna i prehrambena politika" (Agricultural and food policies) – BOKU, Beč, Austrija
5. "Studije menadžmenta, ekonomije i potrošača," (Management, Economics and Consumers studies), Univerzitet u Wageningenu, Holandija

Svi oni kombiniraju prethodna tehničko-tehnološka znanja sa ekonomskim i drugim društvenim naukama, s ciljem obrazovanja profesionalaca za rukovodeće pozicije u privrednim, privatnim poslovnim subjektima, javnim institucijama, administraciji, nevladinim organizacijama, razvojnim agencijama te za daljnju akademsku karijeru. U tom smislu predloženi program je u potpunosti saglasan sa njima. Osim toga, predloženi studijski program je i prema uslovima za upis, režimu studiranja i svojoj strukturi uporediv sa navedenim studijskim programima. Svi navedeni programi zahtijevaju da student ima diplomu sa prvog univerzitetskog stepena (180 ETCS) koju je stekao na srodnim studijskim programima, traju četiri semestra tokom kojih je neophodno osvojiti 120 kredita (30 po semestru). Svi navedeni studijski programi se završavaju odbranom magistarske radnje, koja se piše tokom zadnjeg (četvrtog semestra) i nosi 30 ETCS-a (izuzev Wageningena gdje ona nosi 33 ETCS). Potom svi programi imaju obavezne i izborne module, a unutar obaveznih modula svi uključuju one koji trebaju studentu obezbijediti bazna prenosiva (generička) znanja koja se tiču istraživačkog rada i metoda istraživanja te osnovnih stručnih (ekonomskih i upravljačkih) znanja. Svi studijski programi su programi redovnog studija i svi osim Univerzitet u Wageningenu ne predviđaju obavljanje prakse te uključuju raznovrsne metode prenošenja znanja, s naglaskom na studentsku samostalnost. Dakle, predloženi studijski program je u značajnoj mjeri uporediv sa navedenim programima, i to u pogledu ciljeva studiranja, uslova upisa, trajanja, strukture programa, nastavnih metoda, uslova za sticanje diplome.

Predloženi studijski program se od navedenih EU studijskih programa razlikuje u onoj mjeri u kojoj se i oni međusobno razlikuju. Drugim riječima, svi ovi programi se razlikuju u nivou specijaliziranosti, odnosno širine ponuđenih znanja te u nivou učešća izbornih modula. Ove razlike su razumljive i rezultat su različitih resursa univerziteta, razvijenosti potreba tržišta rada, razvijenosti i sofisticiranosti industrije i društva u cjelini. U tom smislu, predloženi diplomski program „Ekonomika agroindustrije“ se razlikuje po nivou specijaliziranosti, odnosno on nudi značajno širi spektar stručnih znanja, s obzirom da još uvijek ne postoji značajna tražnja za usko specijalističkim znanjima iz ove oblasti. Međutim, program i dalje nudi komplementarna znanja kada se radi o osnovnim znanjima koja su neophodna za razvoj generičkih sposobnosti i općestručnih sposobnosti. Upravo zbog toga, i činjenice da svi pomenuti programi nude visok nivo izbornih modula, smatramo da postoji dovoljan nivo uporedivosti predloženih studija sa studijima u EU. Naravno, ovaj program je početna tačka jednog dugoročnog procesa finog usaglašavanja nastavnih programa među različitim visokoškolskim ustanovama.

1.3. Otvorenost studija i mobilnost studenata

Značajan udio izbornih predmeta i korištenje (E)CTS za kvantificiranje rada studenata predstavljaju osnov za građenje višeg nivoa otvorenosti studija i mobilnosti studenata. Kao što je već istaknuto, diplomski studij

„Ekonomika agroindustrije“ je kompatibilna sa nekoliko studijskih programa koji se izvode u EU (Zagreb, Maribor, Ljubljana, Hohenheim, Beč, Wageningen). Ovo studentima omogućava da apliciraju na inostrane stipendije i programe razmjene studenata (ERASMUS MUNDUS) kako bi obezbijedili novčana sredstva za studiranje na inostranim univerzitetima. Institut za ekonomiku poljoprivrede i prehrambene industrije Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta ima blisku saradnju sa navedenim univerzitetima te aktivno učestvuje u implementaciji ERASMUS (ranije TEMPUS) projekata, što mu omogućava da studentima koji žele studirati na drugim univerzitetima obezbijedi inicijalne kontakte, kao i podršku u planiranju i realizaciji mobilnosti.

Treba istaći da je „jezička barijera“ osnovna prepreka u organiziranju studijskog boravka za studente iz EU. Međutim, nema većih prepreka za organiziranje studijskih boravaka koji bi za cilj imali provođenje istraživanja u određenim oblastima, koje su manje zahtjevne u pogledu potrebne opreme.

1.4. Dosadašnja iskustva Fakulteta u realizaciji ekvivalentnih ili sličnih programa

Na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu do predlaganja ovog diplomskog studija odvijala se nastava na 13 ante-Bologna postdiplomskih studijskih programa koji rezultiraju sticanjem zvanja magistra/magistre nauka. Višedecenijsko iskustvo institucije, više stotina nosilaca diploma magistra poljoprivrednih nauka i respektabilan nastavni kadar garancija su za uspješno organizovanje diplomskih studijskog programa, odnosno studija na drugom ciklusu univerzitetskog obrazovanja. Počevši od 2005/06. akademske godine na Fakultetu se realizuju dodiplomski studijski programi prema principima Bolonjskog procesa. Ovo je omogućilo potpuno upoznavanje nastavnog osoblja Fakulteta sa zahtjevima nastave organizovane uz kontinuirano praćenje znanja i napredovanja studenta, vrednovanje studentskog rada kroz (E)CTS kreditne bodove, promijenjenim načinima ocjenjivanja, konceptima interaktivne nastave itd. Iskustva u realizaciji postdiplomskih studija za sticanje zvanja magistra nauka i iskustva iz realizacije dodiplomskih studija prema Bolonjskim zahtjevima su više nego dovoljna osnova za uspješno planiranje, organizovanje i realizovanje diplomskih studijskih programa koji vode do master ili njemu ekvivalentnog stručnog zvanja.

Za predloženi diplomski studij posebno su vrijedna iskustva stečena kroz realizaciju nastave na postdiplomskom studijskom programu Ekonomika agroindustrije koji se organizira od 1976. godine. Primjenjivane nastavne metode su uključivale stalnu i blisku saradnju sa postdiplomcima, koji su, sa svoje strane, iskazivali interes za dopunjavanjem studijskog programa kursevima iz ove oblasti. Mnogi diplomanti ovih studija sada uspješno obavljaju upravljačke poslove, kako u privatnom, tako i u javnom sektoru, čime smo potvrdili kvalitet nastavnog procesa i važnost ovakvog interdisciplinarnog pristupa.

2. OPĆI DIO

2.1. Generalni podaci o studiju

Naziv programa	Ekonomika agroindustrije
Univerzitetski stepen	Diplomski studij (II stepen univerzitetskog obrazovanja)
Nosilac studijskog programa	Poljoprivredno-prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu
Naziv diplome	Magistar poljoprivrednih nauka (Master poljoprivrede, Diplomirani inženjer poljoprivrede – Ekonomika agroindustrije)
Trajanje studija	2 godine – 4 semestara
Kreditna vrijednost studijskog programa	120 (E)CTS

2.2. Uslovi upisa na diplomski studij „Ekonomika agroindustrije“

Pravo upisa na diplomski studij „Ekonomika agroindustrije“ imaju studenti koji su završili trogodišnji studij sa verifikovanih 180 ECTS (prvi ciklus univerzitetskog obrazovanja) na poljoprivrednim, biotehničkim i srodnim studijskim programima organiziranim na fakultetima biotehnoloških, društvenih i medicinskih nauka. Pravo na upis imaju svi studenti koji ispunjavaju gore navedene uslove, bez obzira da li su prethodni stepen obrazovanja stekli na fakultetima u Bosni i Hercegovini, regionu ili svijetu.

Studenti dodiplomskih studijskih programa koji su manje kompatibilni sa predloženim diplomskim studijskim programom, isti mogu upisati nakon polaganja posebno organizovanog komisijskog prijemnog ispita. Komisiju

pred kojom kandidat polaže prijemni ispit, na prijedlog Kolegija nastavnika diplomskog studija Ekonomika agroindustrije, svojim rješenjem imenuje dekan Fakulteta.

2.3. Očekivani rezultati studija - sposobnosti studenata

Diplomski studij „Ekonomika agroindustrije“ je akademski studij drugog ciklusa univerzitetskog obrazovanja prema zahtjevima Bolonjskog procesa. U tom smisli očekuje se da će diplomci imati sposobnost:

- da samostalno i odgovorno obavljaju srednje složene rukovodeće poslove, što podrazumijeva samostalno odlučivanje i manje složeno predviđanje budućih trendova u okruženju,
- da u saradnji sa drugim profesionalcima uočavaju stvarne mogućnosti i prijetnje u okruženju te kreiraju strateške/razvojne planove, precizne planove akcije koji trebaju da rezultiraju efikasnijim korištenjem resursa u cijelom sektoru, kao i povećanjem nivoa konkurentnosti, prije svega privrednih subjekata, a potom i sektora,
- da se suoče sa izazovima regionalnih i globalnih integracija te tranzicije cjelokupnog društva, odnosno da na pravi način razumiju ulogu države i javnih institucija, kako bi mogli predlagati kvalitetna rješenja za izgradnju efikasnog i održivog institucionalno-regulatornog okvira sektora,
- da provodi jednostavne analize uticaja ekonomskih politika na sektor te predlaže reformatiranje javnih politika na inovativan način, kako bi se zadovoljile prioritetne potrebe sektora,
- cjeloživotnog učenja, kako bi studenti mogli prema željama nastaviti daljnju akademsku karijeru na doktorskim studijama,
- pregovaranja i modeliranja razvojnih procesa te uključivanja svih zainteresovanih strana u procese razvoja, što čini osnovu održivog ruralnog razvoja, ali i različitih formi transfera znanja i tehnologija.

2.4. Akademski i stručni naziv koji se stiče završetkom studija

Završetkom diplomskog studijskog programa „Ekonomika agroindustrije“ stiče se naučno (stručno) zvanje magistra poljoprivrednih nauka (mastera poljoprivrede, diplomiranog inženjera poljoprivrede) sa naznakom završenog studijskog programa:

- Magistar poljoprivrednih nauka – Ekonomika agroindustrije
- Master poljoprivrede – Ekonomika agroindustrije
- Diplomirani inženjer poljoprivrede – Ekonomika agroindustrije

3. OPIS PROGRAMA

3.1. Generalni okvir studijskog programa

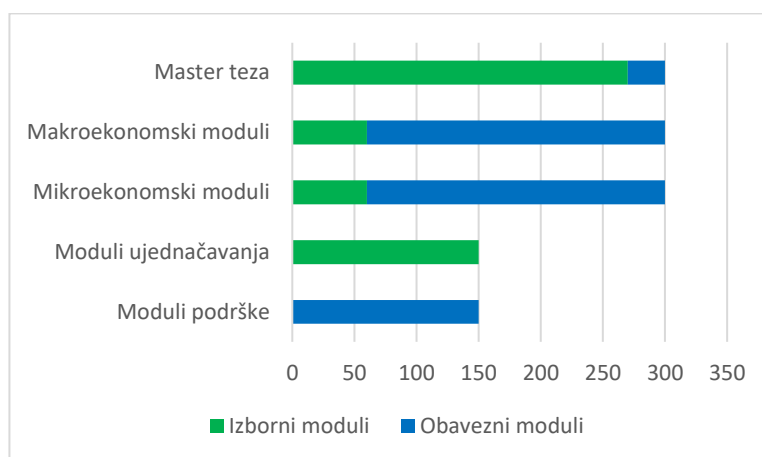
Predloženi studijski program se izvodi u okviru 4 semestra, s tim da je zadnji semestar posvećen pisanju teze/završnog rada. Svi moduli koji se slušaju na diplomskom studiju mogu se podijeliti u nekoliko grupa:

- a) „Moduli podrške“ – nude znanja potrebna za daljnje razvijanje generičkih sposobnosti, kao i sposobnosti analize i sinteze, prikupljanja i interpretacije podataka, uočavanja i razumijevanja problema, planiranja i izvršenja projekata – ovi moduli su obavezni moduli I semestra.
- b) „Moduli ujednačavanja“ i produbljivanja tehničko/tehnoloških znanja neophodnih za donošenje ekonomskih zaključaka i shvatanje dinamike odnosa među subjektima cjelokupnog sektora te ocjenu budućih tehničko/tehnoloških trendova koji će oblikovati razvoj – ova znanja su ponuđena kroz izborne module (odabrana područja koja će biti preporučena svakom od kandidata).
- c) „Makroekonomski moduli“ koji omogućavaju studentima da shvate uticaje sektora na društvo i ekonomiju i obrnuto te da razumiju dodatne usluge koje agroindustrija pruža društvu i bez kojih nema održivog razvoja društva. Osim toga, ova grupa modula će pomoći studentima da shvate procese globalne i regionalne integracije te da razumiju na koji način jedan mali sektor može izboriti adekvatnu poziciju na takvom sve zahtjevnijem tržištu.
- d) „Mikroekonomski moduli“ koji omogućavaju studentima da ocijene efikasnost korištenja svih raspoloživih resursa u svim segmentima „lanca vrijednosti“ te utvrde način da obezbijede zadovoljenje potreba sadašnjih i budućih generacija.
- e) Teza/završni rad koji obezbjeđuje aplikaciju stečenih znanja na stvarni problem, savladavanje istraživačkog procesa, uz adekvatnu primjenu metoda prikupljanja, obrade, analize i interpretacije

podataka, zatim unapređenje komunikacijskih sposobnosti, sposobnosti zaključivanja i procjenjivanja budućih trendova, kao i nivoa samostalnosti i odgovornosti studenta.

Na slijedećem grafikonu prikazano je učešće pojedinih grupa modula u ukupno predviđenom opterećenju studenata te odnos izbornih i obaveznih modula po grupama. Kao što se na grafikonu vidi, studijski program nudi isti broj sati (i strukturu) makro i mikroekonomskih znanja. Jednu četvrtinu ukupnog programa čini izrada teze. Dio koji se odnosi na obavezne sate podrazumijeva organiziranje radionica na kom student prvo izlaže i brani hipotezu i detaljni plan istraživanja, potom izlaže preliminarne podatke istraživanja i na kraju predstavlja finalne rezultate. Na ovaj način kandidat ima podršku cjelokupnog nastavnog tima, što umanjuje mogućnost, rizik pogrešno vođenog istraživanja ili kreiranja teze niskog kvaliteta i obezbjeđuje izradu rada u propisanim vremenskim rokovima.

**Grafikon 3. Struktura nastavnog procesa prema grupama ponuđenih modula
(izraženo u kontakt satima – jedan semestar = 300 sati)**

3.2. Nastavni plan diplomskog studija „Ekonomika agroindustrije“

U slijedećoj tabeli je predstavljen nastavni plan studijskog programa „Ekonomika agroindustrije“. U tabeli se detaljnije vidi slijed izvođenja nastave.

Tabela 1. Nastavni plan diplomskog studija "Ekonomika agroindustrije"

Broj	Predmet	K. S.	CPs	Ukupno
I SEMESTAR				
I - 1	Metode naučnog rada	30	3	75
I - 2	Eksperimentalna statistika	60	6	150
I - 3	Metode istraživanja u agroindustriji	30	3	75
I - 4	Osnovi ekonomske teorije	30	3	75
I - 5	Osnove Geografskog informacionog sistema	30	3	75
I - 6	Izborni predmeti	120	12	300
	Grupa tehnološki predmeti	60	6	150
	Grupa agronomski predmeti	60	6	150
	UKUPNO I SEMESTAR	300	30	750
Broj	Predmet	K. S.	CPs	Ukupno
II SEMESTAR				
II - 1	Ekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije	30	3	75
II - 2	Marketing poljoprivredno prehrambenih proizvoda	60	6	150
II - 3	Ruralni razvoj	60	6	150
II - 4	Agrarna politika	30	3	75
II - 5	Teorija troškova	60	6	150
II - 6	Izborni predmeti	60	6	150
	Upravljanje javnim politikama	60	6	150
	Primjena GIS-a u agroekološkom zoniranju	30	3	75
	Zakonodavstvo o hrani	30	3	75
	UKUPNO II SEMESTAR	300	30	750
Broj	Predmet	K. S.	CPs	Ukupno
III SEMESTAR				
III - 1	Međunarodna trgovina	60	6	150
III - 2	Računovodstvo	60	6	150
III - 3	Upravljanje projektnim ciklusom	60	6	150
III - 4	Analiza poslovanja	60	6	150
III - 5	Izborni predmeti	60	6	150
	Menadžerski sistemi osiguranja kvaliteta	60	6	150
	Prehrambena industrija i preferencije potrošača	60	6	150
	UKUPNO III SEMESTAR	300	30	750
Broj	Predmet	K. S.	CPs	Ukupno
IV SEMESTAR				
IV - 1	Radionica I	10		20
IV - 2	Radionica II	10		20
IV - 3	Radionica III	10		20
IV - 4	Izrada master teze	270	30	690
	UKUPNO IV SEMESTAR	300	30	750

Napomena: K. S. = kontakt sati, CPs kreditni poeni, plavo obojeni redovi odnose se na obavezne, a zeleno obojeni redovi na izborne module.

Silabusi pojedinačnih modula:

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: METODE NAUČNOG RADA		
Ciklus: II	Godina: I	Semestar: I	Broj ECTS kredita: 3
Status: Obavezni	Ukupan broj sati: 30 (P 20 + V 10)		
Učesnici u nastavi	Prof. dr. Mirsad Kurtović, doc. dr. Jasmin Grahić		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Cilj modula je razviti sposobnosti, znanja i vještine koje će osposobiti studenta za kritičko mišljenje te samostalnu izradu master teze. Također, studenti će ovladati vještinama u prikupljanju, procjeni vrijednosti i klasifikaciji podataka.		
Tematske jedinice: <i>(po sedmicama)</i>	1) Organizacija kursa, upoznavanje sa uslovima realizacije nastave, neophodnom literaturom kao i sistemom ocjenjivanja. Uvod - metodologija, metode, naučno-istraživački rad; 2) Metodika - normativna metoda, eksperimentalna metoda, historijska metoda; 3) Pristupi istraživanjima - funkcionalni, sistemski, razumijevanje, dijalektički; 4) Nauka i umjetnost - historijat nauke, nauka i umjetnost kao stožer umnog stvaralaštva, filozofija stvaralaštva, povezanost umnog stvaralaštva, genije, cikličnost javljanja velikih ljudi; 5) Izbor i obrazovanje naučnog radnika – naučnik, naučni radnik, kriteriji izbora, asistentsko zvanje, specijalista, magisterij, doktorat, naučni skupovi (seminari, simpoziji, konferencije, kongresi), studentski boravci; 6) Uslovi uspješnosti naučnog rada - uzrast, osobine naučnog radnika, organizacija, rukovođenje, efikasnost; 7) Parcijalni ispit; 8) Traženje teme za naučni rad - načini traženja i biranja teme, aktuelnost problema, radna hipoteza, postupnost u pripremi i izvođenju istraživanja, proučavanje literature, naziv teme, prethodna saopćenja, individualni rad, timski rad; 9) Metode i tehnike prikupljanja podataka – mjerenje, posmatranje, anketa, intervju, analiza sadržaja; 10) Prikupljanje i proučavanje literature - podatak i informacija, naučna dokumentacija i informacije, prikaz rada primarne publikacije, prikupljanje i sređivanje literature, proučavanje literature; 11) Pisanje naučnog rada - naslov rada, izvod, ključne riječi, uvod, metodika, rezultati, tumačenje rezultata, zaključci, ocjena objektivnosti rezultata, ilustracija, citiranje i literatura, jezik i stil, tehnička kompozicija rada, lektorisanje i korektura rada, recenzija rada; 12) Ostale vrste publikacija - stručni rad, revijalni rad, referati za naučne skupove, apstrakt rada za naučni skup, priprema postera, monografija, udžbenik, priručnik, praktikum, prikaz knjige, naučnog rada i naučnog skupa; 13) Usmeno izlaganje naučnog rada; 14) Naučna kritika, akademija nauka i umjetnosti; 15) Kolokvij, Moral i etika u nauci.		
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći da: Znanje: 1. nabroji i definiše pristupe istraživanjima;		

	2. objasni uslove koji su neophodni za stvaranje kvalitetnog naučnog rada; 3. detaljno definiše sve etape u pisanju naučnog rada (odabir teme, metode i tehnike prikupljanja podataka, prikupljanje i proučavanje literature, pisanje naučnog rada); 4. nabroji i opiše sve vrste publikacija. Vještine: 1. primijeni stečena teorijska znanja o pisanju naučnog rada prilikom pisanja seminarskog rada (studentski projekat) i završnog-master rada; 2. usmeno izloži napisani seminarski i završni-master rad. Kompetencije: 1. na osnovu stečenog znanja i vještina, student će biti osposobljen da samostalno odabere temu završnog-master rada, definiše metode i tehnike za prikupljanje podataka, samostalno pristupi proučavanju prikupljene literature te stručno pristupi pisanju završnog rada.
Metode izvođenja nastave:	1) Teoretska nastava putem PPT prezentacija i interaktivna diskusija sa studentima; 2) Praktična nastava kroz vježbe na oglednom poligonu, kao i laboratorijske i računske vježbe.
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: 1) Aktivnost tokom nastave (5,0 poena); 2) Seminarski rad (10,0 poena); 3) Parcijalni ispit (30,0 poena); 4) Kolokvij (maksimaln 20,0 poena); 5) Završni ispit (maksimalno 35,0 poena; minimalno 20,0 poena). Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Aktivnost tokom nastave:</u> Student može dobiti maksimalno 5 poena za aktivnu diskusiju tokom predavanja i angažmana tokom izvođenja vježbi. <u>Seminarski rad/Studentski projekat:</u> Student tokom predavanja u 2. sedmici nastave dobija temu za seminarski rad. Završen seminarski rad dostavlja u isprintanoj verziji i u obliku PPT prezentacije. U dogovoru sa nastavnikom, određuje se termin usmene prezentacije seminarskog rada. <u>Parcijalni ispit:</u> Održava se u 7. sedmici nastave. Obuhvata nastavnu materiju koju student sluša od 1. do 6. sedmice nastave. Parcijalni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje. <u>Kolokvij:</u> Održava se u 15. sedmici nastave. Obuhvata nastavnu materiju koja je obrađena tokom praktične nastave (vježbi na oglednom poligonu i laboratorijskih vježbi). <u>Završni ispit:</u> Na završnom ispitu student polaže nastavnu materiju koju je slušao od 7. do 15. sedmice nastave. Završni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje. Smatra se da je student uspješno okončao završni ispit ako je ostvario 55 % od ukupnih poena predviđenih za završni ispit. Napomena: Ukoliko student za predviđene aktivnosti i provjere znanja tokom semestra osvoji broj bodova koji zadovoljava uslove za prolaznu ocjenu (u ovom slučaju 55,0 bodova), može mu se upisati prolazna ocjena bez dodatne provjere znanja. Ukoliko student želi da poboljša broj osvojenih bodova, može zajedno polagati ispit koji obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Smatra se da je student

	uspješno okončao ispit ako je ostvario 55 % od ukupnih poena predviđenih za cjelokupnu nastavnu materiju. Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80 %, a u izuzetnim opravdanim situacijama 60 %. <u>STRUKTURA OCJENE:</u> 10 (A) - izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama, nosi 95,0 – 100,0 poena; 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85,0 – 94,9 poena; 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75,0 – 84,9 poena; 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65,0 – 74,9 poena; 6 (E) - zadovoljava minimalne kriterije, nosi 55,0 – 64,9 poena; 5 (F,FX) - ne zadovoljava minimalne kriterije, manje od 55,0 poena.
Literatura:	<u>Obavezna:</u> 1) Sarić, M.R. (1989): Opći principi naučnog rada. Naučna knjiga. Beograd. Str. 7-148. 2) Kukić, S. (2006); Metodologija društvenih znanosti. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru. Mostar. Str. 15-135. <u>Dopunska:</u> 1) Dizdar, S., Turčilo, L., Rašidović, B.E., Hajdarpašić, L. (2012): Informacijska pismenost – smjernice za razvoj inovativnih mrežnih modula. Štamparija Fojnica d.o.o. Fojnica.

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: EKSPERIMENTALNA STATISTIKA		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: I	Broj ECTS kredita: 6
Status: Obavezni		Ukupan broj sati: 60 (P 30 + V 30)	
Učesnici u nastavi	Prof. dr. Fikret Čunjalo, Prirodno matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu, Odsjek za matematiku		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Cilj predmeta je ovladavanje naprednim znanjima i vještinama iz statistike, sa primjenom u rješavanju statističkih problema u poljoprivrednim naukama. Posebna pažnja se posvećuje ovladavanju rada u SPSS paketu.		
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Inferencijalna statistika. Metod uzoraka. Raspodjele parametara uzorka. Raspodjela sredina uzorka. 2. Statističke ocjene nepoznatih parametara osnovnog skupa. Intervalne ocjene. Izračunavanje standardne greške aritmetičke sredine. 3. Interval povjerenja za srednju vrijednost osnovnog skupa pri poznatoj varijansi. Interval povjerenja za srednju vrijednost osnovnog skupa pri nepoznatoj varijansi. 4. Interval povjerenja za varijansu osnovnog skupa. Interval povjerenja za proporciju osnovnog skupa. 5. Određivanje veličine uzorka. 6. Testiranje statističkih hipoteza. Testiranje parametarskih hipoteza. Testiranje hipoteze o srednjoj vrijednosti osnovnog skupa. Testiranje hipoteze o jednakosti srednjih vrijednosti osnovnih skupova. 7. Testiranje hipoteze o proporciji osnovnog skupa. Testiranje hipoteze o jednakosti proporcija dva osnovna skupa. Analiza varijanse (ANOVA). 8. Parcijalni ispit. 9. Testiranje hipoteze pomoću neparametarskih testova. Test saglasnosti. Test znakova.		

	10. Testiranje hipoteze o jednakosti srednjih vrijednosti dva osnovna skupa sa proizvoljnom raspodjelom. Testiranje hipoteze o jednakosti srednjih vrijednosti nekoliko osnovnih skupova sa proizvoljnom raspodjelom. 11. Regresiona i korelaciona analiza. Prosta linearna regresija i korelacija. 12. Višestruka linearna regresija i korelacija. 13. Latinski kvadrati (definicija, osobine, primjeri). 14. Dizajn (definicija, primjeri primjene u eksperimentima). Replikacija i randomizacija. 15. Analiza jednog kompletno randomiziranog dizajna sa dva tretmana.
Ishodi učenja:	Nakon savladane nastavne discipline student treba da: - ovlada naprednim znanjima iz statistike; - ovlada korištenjem SPSS-a; - ovlada konstrukcijom intervala povjerenja; - formuliра statističku hipotezu u konkretnim primjerima, odabere test, testira je i donese odgovarajući zaključak o odbacivanju ili neodbacivanju hipoteze; - upozna se sa upotrebom latinskih kvadrata kod planiranja eksperimenta; - upozna se sa korištenjem dizajna (blok shema) u eksperimentima.
Metode izvođenja nastave:	- Predavanja sa primjerima uz korištenje SPSS-a - Auditorne vježbe uz obaveznu primjenu SPSS-a
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: 1. Parcijalni ispit 2. Završni ispit Parcijalni ispit: Održava se u 8. sedmici semestra. Obuhvata do tada pređeno gradivo i sadrži 2 zadatka i 2 teoretska pitanja. Maksimalan broj bodova koji se može osvojiti je 50. Minimalan broj bodova za prolaz je 25. Jedan zadatak se obavezno rješava korištenjem SPSS-a. Završni ispit: Na završnom ispitu studenti, u skladu sa članom 64. Stav (3) Zakona o visokom obrazovanju "Službene novine KS" 33/17, polažu dio koji nisu položili, osim u slučaju kada žele da poboljšaju osvojeni broj bodova. - Studenti koji su položili parcijalni ispit na završnom ispitu, polažu dio koji nije bio obuhvaćen parcijalnim ispitom. U tom slučaju završni ispit ima 2 zadatka i 2 teoretska pitanja. Maksimalan broj bodova koji se može osvojiti je 50. Minimalan broj bodova za prolaz je 30. Jedan zadatak se obavezno rješava korištenjem SPSS-a. - Studenti koji nisu položili parcijalni ispit, na završnom ispitu polažu cjelokupno gradivo. U tom slučaju završni ispit ima 4 zadatka i 3 teoretska pitanja. Dva zadatka se obavezno rješavaju korištenjem SPSS-a. Maksimalan broj bodova koji se može osvojiti je 100. Minimalan broj bodova za prolaz je 55. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	<u>Obavezna:</u> 1. R.Mead, R.N.Curnow, A.M.Hasted, Statistical methods in agriculture and experimental biology, Second edition, Springer, 1993.

	2. D.C. Montgomery, Design and Analysis of Experiment, JohnWiley&Sons, 2001. 3. B.Mutevelić, E.Nikolić Đorić, Statistika, Univerzitet u Novom Sadu, Poljoprivredni fakultet, 2018. 4. J.Stanković, N.R.Ralević I.Ljubanović-Ralević, Statistika sa primjenom u poljoprivredi, Mladost Biro, Beograd, 2012. 5. I. Šošić, Zbirka zadataka iz statistike, Mikrorad i Ekonomski fakultet, Zagreb, 1998. <u>Dopunska:</u> 1. B.Petz, Statistika za nematematičare, Školska knjiga, Zagreb 2. M.Silver, Business statistics, Mc Graw-Hill, 1997.
--	---

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: METODE ISTRAŽIVANJA U AGROINDUSTRIJI		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: I	Broj ECTS kredita: 3
Status: Obavezan		Ukupan broj sati: 30 (P 16 + V 14)	
Učesnici u nastavi	Doc. dr. Mirza Uzunović, prof. dr. Aleksandra Nikolić, ass. Mujčinović Alen, MA		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Cilj predmeta je razviti vještine studenata za samostalno prikupljanje podataka, analiziranje istih i tumačenje dobijenih rezultata na osnovu modernih naprednih metoda. Razumijevanje metoda i tehnika istraživanja kao i praktična primjena istih.		
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Uvodno predavanje, upoznavanje sa radnim aktivnostima, projektni zadatak 2. Metode istraživanja – pojam naučnog metoda 3. Sekundarni i primarni podaci, seminarski rad 4. Metode prikupljanja podataka, seminarski rad 5. Agregatna tražnja i agregatna ponuda, seminarski rad 6. Ocjenjivanje kapaciteta i potencijala tržišta, seminarski rad 7. Nekvantitativne metode prognoziranja, seminarski rad 8. Kvantitativne metode prognoziranja, seminarski rad 9. Trend, korelacija, regresija, seminarski rad 10. Conjoint analiza, Logit analiza, seminarski rad 11. Semestralni test 12. Klaster analiza – Hijerarhijska/Nehijerarhijska, seminarski rad, Klaster analiza, primjeri 13. Eksploratorna i konfirmatorna faktorska analiza. Strukturalno modeliranje, seminarski rad. Strukturalno modeliranje, primjeri 14. Interpretativno strukturalno modeliranje, seminarski rad, ISM studija slučaja 15. Prezentacija projektnog zadatka		
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: - Definirati naučni metod i tipove podataka; - Definirati širi kontekst korištenja istraživanja u svrhu donošenja odluka; - Identificirati izvore i oblike podataka korištenih pri istraživanjima u agroindustriji; - Identificirati i primijeniti adekvatne istraživačke (naučne) metode i skale mjerenja za provođenje jednostavnog istraživanja; - Isplanirati i provesti jednostavno istraživanje u agroindustriji; - Prezentovati i argumentirati zaključke provedenog istraživanja.		
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija, Moodle i interaktivna diskusija sa studentima;		

	- Praktična nastava kroz različite studije slučaja
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo na nastavi (minimalno 3 boda, maksimalno 5 bodova); - Seminarski rad (minimalno 8 bodova, maksimalno 15 bodova); - Projektni zadatak (minimalno 11 bodova, maksimalno 15 bodova); - Semestralni test (minimalno 3 boda, maksimalno 10 bodova); - Završni ispit (minimalno 30 bodova, maksimalno 55 bodova). Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Seminarski rad/Projektni zadatak:</u> Student na početku semestra dobije precizna uputstva kako napisati seminarski rad/projektni zadatak iz tražene oblasti, a koja je specifično vezana za određenu nastavnu cjelinu. Student je u toku semestra dužan dostavljati draft verzije rada, koje nastavnik pregleda i daje povratnu informaciju o potrebnim korekcijama. Rad u grupama je sastavni dio ove aktivnosti. <u>Semestralni test:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odslušao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja. <u>Završni ispit:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odslušao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja, seminarskih radova te projektnih zadataka. <u>Napomena:</u> Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim opravdanim situacijama 60%. Kako bi student položio ispit, mora imati minimalno 55 bodova u ukupnom zbiru, uz položen (više od 55%) završni ispit. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 bodova 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 bodova 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 bodova 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 bodova 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 bodova 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 bodova
Literatura:	<u>Obavezna:</u> 1) Uzunović, M. (2017): Neautorizovana predavanja, Poljoprivredno-prehrambeni fakultet, Univerzitet u Sarajevu; 2) Vujević, M. (2006): Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti, Školska Knjiga, Zagreb 2006. <u>Dopunska:</u> 1) Burns, R., Burns, R. (2008): Business Research Methods and Statistics Using SPSS, SAGE Publications Ltd., London 2008; 2) Tkalac Verčić, Ana, Sinčić Čorić, Dubravka, Pološki Vokić, Nina (2010): Priručnik za metodologiju istraživačkog rada, M.E.P. Centar menadžerske knjige „226“, Zagreb 2010.

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: OSNOVE GEOGRAFSKOG INFORMACIONOG SISTEMA		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: I	Broj ECTS kredita: 3
Status: Obavezni		Ukupan broj sati: 30 (P 20 + V 10)	
Učesnici u nastavi:	Doc. dr. Melisa Ljuša		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		

Cilj (ciljevi) predmeta:	Ovaj predmet će upoznati studente sa osnovnim konceptom Geografskog informacionog sistema. Predmet omogućava sticanje osnovnih znanja o korištenju i primjeni GIS tehnologije u poljoprivredi i ekologiji, formiranju GIS-a, obradi i radu sa podacima te njihovoj primjeni u planiranju održivog razvoja lokalne zajednice, regije ili države. Studenti će se upoznati sa osnovnim komponentama infrastrukture prostornih podataka i informacionih sistema u poljoprivredi, u skladu sa zahtjevima pravne stečevine EU (IACS sistem, Mreža računovodstvenih podataka na farmi (FADN), Registar gazdinstava i klijenata, Fito registar, Sistem identifikacije i registracije životinja, Sistem za obavještanje o bolestima životinja, Sistem identifikacije zemljišnih parcela (LPIS) itd.), kao i sa stanovišta implementacije LUCAS-a, INSPIRE regulative i sl. Predmet će pomoći u razumijevanju osnovnih pojmova i problema te razumijevanju/razvijanju osnovnih tehnika i vještina u dizajniranju i korištenju GIS-a u poljoprivredi, posebno sa aspekta istraživanja, praćenja pojava, monitoringa, kontrole poticaja, višenamjenskog korištenja zemljišnog prostora i sl.
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Uvod: definicija. Historijat razvoja GIS-a. Komponente GIS-a. GIS funkcionalnost. Podaci i baze podataka. GIS programi i hardverska podrška. Prednosti GIS-a. 2. Infrastruktura prostornih podataka. GIS računarski programi. 3. Prikupljanje, unos i prikaz geoprostornih podataka: daljinsko istraživanje. Metode prikupljanja podataka. Primjena daljinskih istraživanja. 4. Identifikacija zemljišnog pokrivača/načina korištenja zemljišnog prostora i praćenje promjena u prostoru: CORINE-Koordinacija informacija o okolišu. Lucas statističko istraživanje. 5. Rad sa vektorskim podacima. 6. Rad sa vektorskim podacima. Analiza podataka u GIS-u. 7. Rad sa rasterskim podacima. 8. Rad sa rasterskim podacima. Analiza podataka u GIS-u. 9. I semestralni test. Modeliranje podataka I. 10. Modeliranje podataka II. 11. Analiza i prikaz podataka u GIS-u. 12. Informacioni sistemi u poljoprivredi: Osnovne komponente (IACS sistem, Mreža računovodstvenih podataka na farmi (FADN), Registar gazdinstava i klijenata, Fito registar, Sistem identifikacije i registracije životinja, Sistem za obavještanje o bolestima životinja, Sistem identifikacije zemljišnih parcela (LPIS) itd.). 13. Primjena GIS-a na aplikativnim nivoima u različitim poljoprivrednim sektorima, sa aspekta istraživanja i analize, monitoringa pojava, bolesti i štetnika, zaštite, kontrole poticaja, višenamjenskog korištenja zemljišnog prostora i sl. Presentacije seminarskih radova. 14. Kolokvij. 15. Zakonska regulativa i EU propisi. Specifikacije podataka INSPIRE.
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: Znanje: - objasniti osnove, komponente, procese i značaj GIS-a; - objasniti osnove i komponente infrastrukture prostornih podataka; - objasniti osnove i komponente poljoprivrednog informacionog sistema. Vještine: - znati identificirati i primijeniti odgovarajuće metode prikupljanja i organizacije različitih tipova podataka, načine njihovog pohranjivanja, prikazivanja, manipulacije i analize;

	- primijeniti svrsishodne alate za izradu različitih tematskih prikaza/karata u praktičnom radu ili u istraživanjima; - znati koristiti različite podatke iz dostupnih sistema i javnih servisa u praktičnom radu ili u istraživanjima. Kompetencije: - na osnovu stečenog znanja i vještina, student će biti osposobljen da analizira različite podatke i poveže stečena znanja sa praktičnim rješenjima u oblasti poljoprivrede, pejzažnog oblikovanja i sl.; - samostalno nadograđivati stečena znanja prateći razvoj GIS-a kroz cjeloživotno učenje ili daljnje visokoškolsko obrazovanje.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija i interaktivna diskusija sa studentima; - Praktična nastava kroz vježbe.
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Pohađanje nastave i aktivnosti (maksimalno 10 poena; minimalno 7 poena) - I semestralni test (maksimalno 15 poena) - Kolokvij (maksimalno 20 poena; minimalno 11 poena) - Seminarski rad (maksimalno 15 poena) - Završni ispit (maksimalno 40 poena; minimalno 22 poena) Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Pohađanje nastave i aktivnosti:</u> Student može dobiti maksimalno 10 poena za redovno pohađanje nastave i angažman tokom predavanja i izvođenja praktične nastave. <u>I semestralni test:</u> Održava se u 9. sedmici nastave. Obuhvata nastavnu materiju koju student sluša od 1. do 8. sedmice nastave. Semestralni test se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje. <u>Kolokvij:</u> Održava se u 14. sedmici nastave. Obuhvata praktične vježbe koje se izvode na računaru. <u>Završni ispit:</u> Održava se nakon završetka predavanja u predviđenom roku. Obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Završni ispit se sastoji od teoretskog dijela-pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje i praktičnog dijela-zadaci koji se izvode na računaru. Ukoliko student za predviđene aktivnosti i provjere znanja tokom semestra osvoji broj bodova koji zadovoljava uslove za prolaznu ocjenu (u ovom slučaju 55 bodova), može mu se upisati prolazna ocjena bez dodatne provjere znanja. Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 70%, a u izuzetnim opravdanim situacijama 50%. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	Obavezna: Taletović, Jasmin; Pleho, Jasna; Ljuša, Melisa: GIS u prostornom planiranju, ARCH DESIGN d.o.o., 2018 (univerzitetski udžbenik). Ključanin, Slobodanka; Poslončec-Petrić, Vesna; Bačić, Željko: Osnove infrastrukture prostornih podataka, Sarajevo: Dobra knjiga, 2018 (monografija). Tutić D., Vučetić N., Lapaine M., 2002: Uvod u GIS.

	Dopunska: Aktuelna internet literatura i radovi sa relevantnih simpozija i drugih skupova.
--	---

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: OSNOVI EKONOMSKE TEORIJE		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: I	Broj ECTS kredita: 3
Status: Obavezan		Ukupan broj sati: 30 (P 20 + V 10)	
Učesnici u nastavi	Doc. dr. Mirza Uzunović, ass. Mujčinović Alen, MA		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Upoznavajući se sa evolucijom ekonomske misli, student će razumjeti osnovnu ekonomske koncepte i logiku ekonomske misli, a sve u svrhu boljeg razumijevanja trenutne ekonomske problematike i tema. Cilj modula je razviti kritičko mišljenje kako bi studenti bili svjesni moći, ali i ograničenja ekonomske teorije i instrumenata ekonomskih politika, što je temelj kvalitetnog rezonovanja i upravljanja privrednim subjektima i državom. Studenti će se upoznati sa vodećim dilemama oko poimanja i praktičnog uvažavanja temeljnih principa ekonomije.		
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Osnovni ekonomski koncepti 2. Osnove mikroekonomije 3. Osnove makroekonomije 4. Antička i srednjovjekovna ekonomska misao 5. Merkantilizam i fiziokrati 6. Klasično razdoblje: Ekonomski sistem Adama Smitha 7. Klasično razdoblje: David Ricardo i kritičari 8. Ekonomsko učenje Karla Marksa 9. Prvi parcijalni test 10. Marginalisti 11. John Maynard Keynes i Kejnzijanci 12. Milton Fridman i monetaristi 13. Robert Lucas i Škola racionalnih očekivanja 14. Savremena ekonomska teorija 15. Drugi parcijalni test		
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: - Definirati osnovne pojmove mikroekonomije i makroekonomije; - Razlikovati i prepoznavati različite škole ekonomske misli; - Ilustrirati i analizirati okvire koji definišu savremenu ekonomsku teoriju; - Analizirati instrumente ekonomskih politika.		
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija, Moodle i interaktivna diskusija sa studentima - Praktična nastava kroz različite studije slučaja		
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo na nastavi (minimalno 3 boda, maksimalno 5 bodova); - Seminarski rad (minimalno 11 bodova, maksimalno 20 bodova); - Projektni zadatak (minimalno 14 bodova, maksimalno 25 bodova); - Semestralni test (minimalno 3 boda, maksimalno 5 bodova); - Završni ispit (minimalno 25 bodova, maksimalno 45 bodova). Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Seminarski rad/Projektni zadatak:</u> Student na početku semestra dobije precizna uputstva kako napisati seminarski rad/projektni zadatak iz tražene oblasti, a koja je specifično vezana za određenu nastavnu cjelinu. Student je u toku semestra dužan dostavljati draft verzije rada, koje nastavnik pregleda i		

	daje povratnu informaciju o potrebnim korekcijama. Rad u grupama je sastavni dio ove aktivnosti. <u>Semestralni test:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odslušao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja. <u>Završni ispit:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odslušao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja, seminarskih radova te projektnih zadataka. <u>Napomena:</u> Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim opravdanim situacijama 60%. Kako bi student položio ispit, mora imati minimalno 55 bodova u ukupnom zbiru, uz položen (više od 55%) završni ispit. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 bodova 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 bodova 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 bodova 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 bodova 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 bodova 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 bodova
Literatura:	<u>Obavezna:</u> 3) Ekelund, R.B. Jr, Hebert R.F, Povjest ekonomske teorije I metode, Mate, Zagreb, sva izdanja <u>Dopunska:</u> 1) Stojanov D, Medić Đ. Makroekonomske teorije i politike u globalnoj ekonomiji: dominantne škole ekonomske misli, Ekonomski fakultet u Sarajevu, sva izdanja 2) Villogorac E, Uvod u ekonomiju, Ekonomski fakultet u Sarajevu, sva izdanja

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: GRUPA TEHNOLOŠKIH PREDMETA		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: I	Broj ECTS kredita: 6
Status: Izborni		Ukupan broj sati: 60 (P 40 + V 20)	
Učesnici u nastavi	Prof. dr. Nermina Spaho, prof. dr. Zlatan Sarić; prof.dr. Amir Ganić; prof. dr. Sanja Oručević-Žuljević; prof.dr. Asima Agakić; prof.dr. Selma Čorbo; prof.dr. Milenko Blesić; Mirela Smajić-Murtić, MA		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Ovaj predmet je namijenjen za studente koji u prethodnom obrazovanju nisu imali dodir sa tehnološkim predmetima, tako da je primarni cilj predmeta upoznavanje studenata sa tehnološkom linijom i opremom u proizvodnji, kao i sa randmanima u proizvodnji najvažnijih grupa prehrambenih proizvoda.		
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Pojašnjenja o organizaciji kursa. Odabir grupe proizvoda koji će biti tema izrade seminarskog rada 2. Osnove tehnologija prehrambenih proizvoda animalnog porijekla (mlijeko i mliječni proizvodi), sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje 3. Osnove tehnologija prehrambenih proizvoda animalnog porijekla (mlijeko i mliječni proizvodi), sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje 4. Osnove tehnologija prehrambenih proizvoda animalnog porijekla (meso i mesni proizvodi), sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje		

	5. Osnove tehnologija ulja i masti, sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje 6. Presentacija seminarskih radova (3 odslušane tehnologije). 7. Parcijalni ispit (3 odslušane tehnologije); Osnove tehnologija prehrambenih proizvoda biljnog porijekla, sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje 8. Osnove tehnologija prehrambenih proizvoda biljnog porijekla, sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje. 9. Osnove tehnologija prehrambenih proizvoda biljnog porijekla, sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje 10. Osnove tehnologija prehrambenih proizvoda biljnog porijekla, sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje 11. Osnove tehnologija vrenja, sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje 12. Osnove tehnologija vrenja, sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje 13. Osnove tehnologija vrenja, sa posebnim osvrtom na randmane proizvodnje 14. Presentacija i diskusija seminarskih radova (preostale 5 tehnologije)
Ishodi učenja:	Nakon uspješno položenog predmeta student će moći: Znanje: - grupisati sirovine za određene grupe prehrambenih proizvoda - navesti operacije i opremu u tehnološkoj liniji proizvodnje određenih prehrambenih proizvoda - nabrojati osnovnu opremu u linijama proizvodnje pojedinačnih prehrambenih proizvoda Vještine: - izračunati ili navesti randmane glavnih grupa prehrambenih proizvoda (proizvodi: mlijeka, mesa, ulja i masti, voća, žita, fermentisanih alkoholnih sirovina) - kompletirati mašine i opremu neophodnu za proizvodnju glavnih prehrambenih proizvoda Kompetencije: - Na osnovu stečenog znanja, studenti će znati randmane proizvodnje i osnovne elemente tehnološke linije proizvodnje vodećih grupa prehrambenih proizvoda, koji će im biti neophodni za praćenje ekonomskih parametara proizvodnje.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem ppt. prezentacija - Pogonske vježbe - Panel diskusije
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo na nastavi (10 poena) - Parcijalni ispit (20 poena; minimalno 11 poena) - Seminarski rad (30 poena) - Završni ispit (maksimalno 60 poena; minimalno 33 poena) Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Prisustvo na nastavi:</u> maksimalno 10, a uslov za potpis je 8 poena. Izuzetno u opravdanim situacijama uslov je 6 poena. <u>Parcijalni ispit:</u> Studenti na prvom času u 7. sedmici nastave pismeno polažu parcijalni ispit koji obuhvata do tada odslušanu nastavnu materiju, kao i seminarske radove (3 odslušane tehnologije). Studenti su položili parcijalni ispit ako od ukupnog broja poena ostvare minimalno 55% (11/20). <u>Seminarski rad:</u> Pošto se na predmetu obrađuje 8 tehnologija (mlijeka, mesa, ulja i masti, voća i povrća, brašna, vina, piva i jakih alkoholnih pića), student će

	odabrati jednu od tehnologija i samostalno napisati seminarski rad, a prema uputama nastavnika kod kojeg je student izabrao temu. Po završetku studenti će u pisanoj formi profesoru dostaviti pisani seminarski rad, a u 7. i 15. sedmici će se organizovati ppt prezentacija svih studentskih seminarskih radova (po 4 tehnologije za svaki termin). Maksimalan broj poena za seminarski rad je 30 od čega: - jasnoća i tačnost – maks. 15 poena - originalnost rada (da nema prepisanih tekstova s interneta) – maks. 5 poena - literatura (broj, izvor i aktuelnost literaturnih navoda) -maks. 5 - tehnička uređenost teksta (pravopis, preglednost, čitljivost i originalnost) – maks.. 2 poena - kvalitet diskusije i način prezentacije (atraktivnost i zanimljivost, da se vidi da student/ica razumije i da vlada sadržajem koji iznosi sa što manje čitanja) – maks. 3 poena. Nema uslova za uspješno položen seminarski rad (samo skupljanje poena). <u>Završni ispit:</u> Završni pismeni ispit je obavezan i sastoji se od izdvojene grupe pitanja za svaku tehnologiju posebno. Pošto će se slušati 8 tehnoloških grupa, za svaku grupu će biti po 5 pitanja/bodova, što na završnom čini ukupno 40 pitanja/bodova. Studenti koji su uspješno položili parcijalni ispit (11/20), na pismenom završnom ispitu će polagati preostali dio odslušane nastavne jedinice, a studenti koji nisu položili parcijalni ispit, polagat će integralno ispit. Student je položio završni ispit ako je ostvario 55% od ukupnog broja poena predviđenih za završni ispit, bilo kroz parcijalne dijelove (1. parcijalni 11 + 2. parcijalni 22), bilo kao integralni ispit (33/60). <u>Napomena:</u> Student koji tokom semestra osvoji 55 i više poena, nije obavezan polagati završni ispit. Na njegov pisani zahtjev podnesen predmetnoj profesorici, studentu će sa prvim ispitnim terminom biti upisana minimalna prolazna ocjena. Ukoliko student želi da poboljša broj osvojenih bodova, može polagati drugi dio ispita ili integralno polagati ispit koji obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Studenti koji žele poništiti položeni parcijalni ispit, moraju to u pismenoj formi navesti i dostaviti predmetnoj nastavnici najkasnije 7 dana prije termina završnog ispita. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	<u>Obavezna:</u> Nastavni materijal profesora, učesnika u nastavi

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: GRUPA AGRONOMSKI PREDMETI		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: I	Broj ECTS kredita: 6
Status: Redovni		Ukupan broj sati: 60 (P 40 + V 20)	
Učesnici u nastavi		Doc. dr. Jasmin Grahić, prof. dr. Mirha Đikić, prof. dr. Drena Gadžo,	

	prof. dr. Lutvija Karić, prof. dr. Mirsad Kurtović, prof. dr. Nedžad Karić, Arnela Okić MA, prof. dr. Senada Čengić-Džomba
Preduslov za upis:	Nema preduslova
Cilj (ciljevi) predmeta:	Osnovni cilj ovog predmeta je da studenti prodube specifična tehnička znanja iz oblasti agronomije.
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Organizacija kursa, upoznavanje sa uslovima realizacije nastave, neophodnom literaturom kao i sistemom ocjenjivanja. Uvod. Opće ratarstvo – agroekološki faktori i agrotehničke mjere; 2. Tumačenje rezultata analize zemljišta, izračunavanje količine potrebnih đubriva; 3. Specijalno ratarstvo – specifičnosti proizvodnje ratarskih kultura; 4. Vrijeme i načini sjetve ratarskih kultura, norma sjetve; 5. Povrtlarstvo – specifičnosti proizvodnje povrtlarskih kultura; 6. Vrijeme i načini sjetve/sadnje povrtlarskih kultura, norma sjetve; 7. Parcijalni ispit; Opće voćarstvo - agroekološki faktori i agrotehničke mjere; 8. Specijalno voćarstvo – specifičnosti uzgoja voćarskih kultura; 9. Pomotehnički zahvati; 10. Zaštita biljaka – osnove entomologije, fitopatologije i fitofarmacije; 11. Osnove zaštite biljaka od bolesti i štetočina; 12. Primjena fitofarmaceutskih sredstava; 13. Alternativni pristupi poljoprivrednoj proizvodnji – integralna i organska poljoprivredna proizvodnja; 14. Animalna proizvodnja – osnove stočarstva; 15. Kolokvij.
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći da: Znanje: - ukaže na značaj biljne i animalne proizvodnje na područje Bosne i Hercegovine; - razumije značaj obrade tla kao i važnost pravilno odabranog sistema obrade; - identificira mjere njege prisutne u različitim granama biljne i animalne poljoprivredne proizvodnje; - kritički razmotriti kompleksnost agroekoloških faktora i njihovu povezanost sa agrotehničkim/zootehničkim mjerama. Vještine: - uzorkuje zemljište te interpretirati rezultate nakon provedene analize; - provodi agrotehničke mjere (osnovne i dopunske); - demonstrira specifična tehnička znanja iz oblasti agronomije. Kompetencije: - na osnovu stečenog znanja i vještina, student će biti osposobljen da kreira shemu procesa biljne i animalne poljoprivredne proizvodnje.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem <i>PowerPoint</i> prezentacija i interaktivna diskusija sa studentima; - Praktična nastava kroz vježbe na oglednom poligonu, kao i laboratorijske i računske vježbe.
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Aktivnost tokom nastave (5,0 poena); - Seminarski rad (10,0 poena); - Parcijalni ispit (30,0 poena); - Kolokvij (maksimaln 20,0 poena);

	- Završni ispit (maksimalno 35,0 poena; minimalno 20,0 poena). Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Aktivnost tokom nastave:</u> Student može dobiti maksimalno 5 poena za aktivnu diskusiju tokom predavanja i angažmana tokom izvođenja vježbi. <u>Seminarski rad:</u> Student tokom predavanja u 2. sedmici nastave dobija temu za seminarski rad. Završen seminarski rad dostavlja u isprintanoj verziji i u obliku <i>PowerPoint</i> prezentacije. U dogovoru sa nastavnikom, određuje se termin usmene prezentacije seminarskog rada. <u>Parcijalni ispit:</u> Održava se u 7. sedmici nastave. Obuhvata nastavnu materiju koju student sluša od 1. do 6. sedmice nastave. Parcijalni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje. <u>Kolokvij:</u> Održava se u 15. sedmici nastave. Obuhvata nastavnu materiju koja je obrađena tokom praktične nastave (vježbi na oglednom poligonu i laboratorijskih vježbi). <u>Završni ispit:</u> Na završnom ispitu student polaže nastavnu materiju koju je slušao od 7. do 15. sedmice nastave. Završni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje. Smatra se da je student uspješno okončao završni ispit ako je ostvario 55 % od ukupnih poena predviđenih za završni ispit. <u>Napomena:</u> Ukoliko student za predviđene aktivnosti i provjere znanja tokom semestra osvoji broj bodova koji zadovoljava uslove za prolaznu ocjenu (u ovom slučaju 55,0 bodova), može mu se upisati prolazna ocjena bez dodatne provjere znanja. Ukoliko student želi da poboljša broj osvojenih bodova, može zajedno polagati ispit koji obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Smatra se da je student uspješno okončao ispit ako je ostvario 55 % od ukupnih poena predviđenih za cjelokupnu nastavnu materiju. Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80 %, a u izuzetnim opravdanim situacijama 60 %. <u>STRUKTURA OCJENE:</u> 10 (A) - izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama, nosi 95,0 – 100,0 poena; 9 (B) - iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85,0 – 94,9 poena; 8 (C) - prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75,0 – 84,9 poena; 7 (D) - općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65,0 – 74,9 poena; 6 (E) - zadovoljava minimalne kriterije, nosi 55,0 – 64,9 poena; 5 (F,FX) - ne zadovoljava minimalne kriterije, manje od 55,0 poena.
Literatura:	<u>Obavezna:</u> - Šarić, T. (1991): Opće ratarstvo. NIP Zadrugar, Sarajevo. - Kurtović, M., Gaši, F., Grahić, J., Maličević, A., Okić, A., Grbo, L. (2016): Jagodasto voće – biologija, tehnologija uzgoja, rasadnička proizvodnja i oplemenjivanje. Grafičar promet, Sarajevo. - Numić, R. (2000): Fitofarmacija. Univerzitetska knjiga, Sarajevo. - Čengić-Džomba, S., Drkenda, P., Đikić, M., Gadžo, D., Mirecki, N., Mirecki, S., Latinović, N. (2014): Organska proizvodnja. Univerzitet Crne Gore, Biotehnički fakultet Podgorica, ISBN 978-9940-606-07-7. <u>Dopunska:</u> - Šarić, T., Muminović, Š. (1998): Specijalno ratarstvo. Garmond, Sarajevo.

	- Vukašinović, S., Karić, L., Žnidarčić, D. (2005): Osnovi povrtlarstva. Sarajevo.
--	--

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: AGRARNA POLITIKA II		
Ciklus: II	Godina: I	Semestar: II	Broj ECTS kredita: 3
Status: obavezni		Ukupan broj sati: 30 (P 20 + V 10)	
Učesnici u nastavi	Doc. dr. Mirza Uzunović, mr. Merima Makaš		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Kroz nastavu student će steći znanje o nastanku agrarne politike u svijetu i njen razvoj kroz historiju. Također će se upoznati sa primarnom i sekundarnom legislativom EU, kao i sa pokazateljima podrške u sektoru poljoprivrede. Student će steći uvid u stanje sektora u odnosu na druge privredne grane.		
Tematske jedinice:	1. Uvod (organizacija nastavnog predmeta, upoznavanje studenata sa uslovima realizacije nastave) 2. Stanje u poljoprivredi u Zapadnoj Evropi (nastanak agrarne politike) 3. 1880-1900. - prvi val protekcionizma 4. Kriza tridesetih godina – drugi val protekcionizma 5. Period nakon II svjetskog rata – treći val protekcionizma, nastanak ZAP-a 6. Legislativa EU (uredbe, direktive, odluke) 7. Test 8. Agrarna politika i resursi BiH 9. Analiza i struktura budžetske podrške FBiH, RS, BD/ BiH po mjerama 10. Pokazatelji državne intervencije u poljoprivredi prema OECD 11. Izračun pokazatelja državne intervencije u poljoprivredi 12. Strateški ciljevi razvoja sektora 13. Pregovori ulaska BiH u EU/ Stepem harmonizacije 14. Prezentacije seminarskih radova, debate ili diskusije 15. Prezentacije seminarskih radova, debate ili diskusije		
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: Znanje: - Opisati historijat agrarne politike - Objasniti pokazatelje podrške u poljoprivrednoj proizvodnji Vještine: - Izračunati pokazatelje državne intervencije u poljoprivredi - Ocijeniti učinkovitost agrarno-političkih mjera u BiH kroz aktuelne zakone - Ocijeniti harmoniziranost agrarne politike BiH sa EU - Ocijeniti položaj poljoprivrede u ukupnoj ekonomiji BiH Kompetencije: - Student će biti osposobljen primijeniti stečeno znanje iz oblasti Agrarne politike u izradi strateških dokumenata u sektoru poljoprivrede.		
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija i interaktivna diskusija sa studentima		
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisutnost na nastavi (5 poena) - Aktivnost tokom nastave (5 poena) - Parcijalni ispit (35 poena) - Prezentacija seminarskih radova, učešća u debati ili diskusiji (10 poena) - Završni ispit (maksimalno 45 poena; minimalno 25 poena)		

	Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja: <u>Aktivnost tokom nastave:</u> Student može dobiti maksimalno 5 poena za aktivnu diskusiju tokom predavanja. <u>Parcijalni ispit:</u> Održava se u 7. sedmici nastave. Obuhvata nastavnu materiju koju student sluša od 2. do 7. sedmice nastave. Parcijalni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje. <u>Prezentacija seminarskih radova:</u> Student može dobiti maksimalno 10 poena za prezentaciju seminarskog rada ili učešća u debati ili diskusiji. Pri ocjenjivanju će se vrednovati principi izrade, sadržaj i izgled prezentacije, način prezentovanja te kvalitet uređenog (pisanog) seminarskog rada. Kada je u pitanju debata ili diskusija, vrednovat će se kvaliteta argumenata i način izlaganja afirmacijskog, tj. negacijskog tima. <u>Završni ispit:</u> Na završnom ispitu student polaže nastavnu materiju koju je slušao od 7. do 14. sedmice nastave, pod uslovom da je na parcijalnom testu osvojio 17 ili više bodova. U slučaju nezadovoljavanja tog kriterija student u završnom testu polaže cijelo gradivo. Student, ukoliko želi popraviti bodove iz prvog parcijalnog testa, može isti ponovno polagati zajedno sa završnim ispitom. Završni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje o funkcionisanju agrarne politike u BiH i Evropskoj uniji. Smatra se da je student uspješno okončao završni ispit ako je ostvario 55% od ukupnih poena predviđenih za završni ispit. <u>Napomena:</u> Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim opravdanim situacijama 60%. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	<u>Obavezna:</u> 1) Tracy, M. (1996.) Država i poljoprivreda u Zapadnoj Europi 1880 – 1988., MATE, Zagreb 2) Hadžić, N. (2016): Studija o zakonskom okviru za poljoprivredu u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, Sarajevo 3) MVTEO, Godišnji izvještaji iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja za BiH- odabrana poglavlja 4) Materijal dostupan kod predmetnog asistenta <u>Dopunska</u> 1) Izvještaji o napretku BiH (Saopćenja Evropske komisije) 2) http://www.oecd.org/agriculture/agricultural-policies/producerandconsumersupportestimatesdatabase.htm

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: EKONOMIKA POLJOPRIVREDE I PREHRAMBENE INDUSTRIJE		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: II	Broj ECTS kredita: 3
Status: Obavezni		Ukupan broj sati: 30 (P 20 + V 10)	

Učesnici u nastavi	Doc. dr. Vedad Falan
Preduslov za upis:	Nema preduslova
Cilj (ciljevi) predmeta:	Ekonomiku kao naučnu disciplinu čini mikroekonomika i makroekonomika. Ekonomika primarne poljoprivredne proizvodnje i ekonomika prehrambene industrije pripadaju mikroekonomici i kao takve bave se proučavanjem pojedinačnih privrednih subjekata (gazdinstava i preduzeća). Cilj predmeta je da se studenti upoznaju sa ekonomskim kategorijama, ovladaju potrebnim znanjima o poslovnim procesima i budu osposobljeni za donošenje poslovnih odluka u poljoprivredi i prehrambenoj industriji koje obezbjeđuju optimalne odnose između ulaganja (inputa) i rezultata proizvodnje (outputa), odnosno maksimalnu dobit.
Tematske jedinice: <i>(po sedmicama)</i>	1. Proizvodnja, reprodukcija i proizvodni faktori 2. Sredstva za proizvodnju u poljoprivredi 3. Elementi ulaza (inputi) i izlaza (outputi) u poljoprivredi i prehrambenoj industriji 4. Ponuda i potražnja za poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima 5. Proizvodna funkcija; ukupan, prosječan i granični prinos, vrijednost proizvodnje 6. Metode određivanja cijene proizvoda 7. Funkcija troškova; ukupni, prosječni i granični troškovi 8. Analiza troškova proizvodnje 9. Upravljanje troškovima u poljoprivredi i prehrambenoj industriji 10. Ukupan prihod i njegova raspodjela 11. Parcijalni ispit (test) 12. Ekonomika upotrebe sredstava za proizvodnju 13. Ekonomski pokazatelji; ekonomičnost, rentabilnost, produktivnost 14. Finansijski izvještaji. Bilans stanja i bilans uspjeha 15. Likvidnost i solventnost
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: Znanje: Uspješnim ovladavanjem predmetne materije razumjet će logiku poslovnih procesa u poljoprivredi i prehrambenoj industriji, odnose između inputa (sredstava za proizvodnju) i outputa te osnovne računovodstvene pojmove. Vještine: Sposobnost planiranja i utvrđivanja prinosa, prihoda i troškova (izrade kalkulacija) pojedinih proizvodnji, izračunavanje cijene koštanja jedinice proizvoda i drugih ekonomskih pokazatelja, sposobnost određivanja optimalne količine i kombinacije inputa, s ciljem obezbjeđivanja maksimalne dobiti. Kompetencije: Osposobljenost za utvrđivanje proizvodnih, ekonomskih i finansijskih pokazatelja, donošenje odluka u pogledu izbora, obima utroška i kombinacije proizvodnih faktora u pojedinim proizvodnjama, kao i u pogledu odabira proizvodnji i optimalnih obima proizvodnje na poljoprivrednim gazdinstvima i u preduzećima prehrambene industrije.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava uz pomoć PowerPoint prezentacija i interaktivna diskusija sa studentima - Praktična nastava (vježbe)
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo nastavi (10 bodova) - Parcijalni ispiti (45 bodova) - Završni ispit (maksimalno 45 bodova; minimalno 25 bodova)

	Pojasňenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Prisustvo nastavi:</u> Student može dobiti maksimalno 10 bodova za prisustvo nastavi. <u>Parcijalni ispit:</u> Održava se u 11. sedmici nastave i obuhvata nastavnu materiju od prve do 10. sedmice. Parcijalni ispit se pretežno sastoji od teoretskih pitanja i radi se pismeno. <u>Završni ispit:</u> Na završnom pismenom ispitu student polaže nastavnu materiju koju je slušao tokom semestra. Završni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se pretežno objašnjava praktično znanje. Smatra se da je student uspješno položio završni ispit ako je ostvario 55% od ukupnog broja bodova predviđenih na završnom ispitu. <u>Napomena:</u> Ukoliko student želi povećati broj osvojenih bodova ili predmetni nastavnik procijeni da je neophodno, predviđen je usmeni ispit koji obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Smatra se da je student uspješno okončao ispit ako je ostvario 55% od ukupnih poena predviđenih za cjelokupnu nastavnu materiju. Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim slučajevima 60%. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	<u>Obavezna:</u> 1) Falan, V.: Materijal (PowerPoint, Excel) za predmet Ekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije, Poljoprivredno-prehrambeni fakultet u Sarajevu. 2) Bogučanin, H., Falan, V. (2009): Skripta Troškovi i kalkulacije u poljoprivredi i prehrambenoj industriji, Poljoprivredno-prehrambeni fakultet u Sarajevu, Sarajevo. 3) Karić, M. (2002): Ekonomika voćarske i vinogradarsko-vinarske proizvodnje, Veleučilište u Požegi, Požega <u>Dopunska:</u> 1) Šunjić-Beus, M. et al. (2009). Ekonomika preduzeća, elektronsko izdanje, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo 2) Koutsoyiannis, A. (1996): Moderna mikroekonomika, Drugo izdanje, Mate, Zagreb

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: MARKETING POLJOPRIVREDNIH I PREHRAMBENIH PROIZVODA		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: II	Broj ECTS kredita: 6
Status: Obavezan		Ukupan broj sati: 60 (P 35 + V 25)	
Učesnici u nastavi	Doc. dr. Mirza Uzunović, ass. Mujčinović Alen, MA		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Razumijevanje pojmova, principa, metoda i tehnika te sticanje sistematiziranog znanja iz oblasti marketinga. Osposobljavanje studenta za istraživanje tržišta kroz prikupljanje podataka i dobijanje tržišnih informacija. Sticanje znanja o marketingu i njegovoj primjeni u poljoprivredi, razumijevanje marketinških koncepata i praktična primjena usvojenih teoretskih znanja.		

	Sticanje općih i specijalističkih znanja iz oblasti makroekonomike i mikroekonomike poljoprivrede.
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Uvod. Pojam tržišta. Učesnici na tržištu. Učesnici na strani ponude. Učesnici na strani tražnje. 2. Segmentacija tržišta. Odabir ciljnih tržišta i pozicioniranje. 3. Marketing. Definiranje marketinga. Marketing kao filozofija, sistem i funkcija. Konceptija marketinga. 4. Istraživanje tržišta. Potrebe za informacijama. Proces istraživanja. Definisanje problema. 5. Proizvod. Konceptija proizvoda. Klasifikacija proizvoda. Životni vijek proizvoda. Označavanje proizvoda. Pakovanje proizvoda. Etiketiranje proizvoda. Razvoj proizvoda. Pozicioniranje proizvoda. 6. Test. 7. Distribucija. Kanali distribucije. Posrednici. Integracija kanala. Izbor distributivnog kanala. Ponašanje članova kanala. Veletrgovina. Trgovina na malo. Fizička distribucija. 8. Promocija. Uloga promocije. Proces komuniciranja. Proces prihvatanja proizvoda. Promocijski splet. Propaganda i publicitet. Primjena propagande. Lična prodaja i unapređenje prodaje. Metode unapređenja prodaje. 9. Cijene. Priroda cijena. Cjenovna i necjenovna konkurencija. Ciljevi određivanja cijena. Faktori odluka o cijenama. Odabir ciljeva. Odabir politike cijena. Metode za određivanje cijena. 10. Izlaganje seminarskih radova. 11. Izlaganje seminarskih radova. 12. Ponašanje potrošača. Osnovni pojmovi. Faktori ponašanja potrošača. Kupovina i poslijekupovno ponašanje. 13. Primjena marketinga u preduzeću. Marketing vrijednosti. Marketing plan. 14. Etika i društvena odgovornost u marketingu. 15. Marketinška strategija. Proces oblikovanja marketinške strategije.
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: - Definirati osnovne marketinške koncepte - Identificirati ključne karakteristike ponašanja potrošača na tržištu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda - Osmisliti temeljne elemente marketing strategije za određeni proizvod - Definirati politike proizvoda, cijena, distribucije i promocije
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija, Moodle i interaktivna diskusija sa studentima - Praktična nastava kroz različite studije slučaja
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo na nastavi (maksimalno 5 bodova); - Aktivnost na nastavi (maksimalno 5 bodova); - Semestralni test (maksimalno 35 bodova); - Seminarski rad (maksimalno 15 bodova); - Završni ispit (maksimalno 40 bodova) Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Seminarski rad/Projektni zadatak:</u> Student na početku semestra dobije precizna uputstva kako napisati seminarski rad/projektni zadatak iz tražene oblasti, a koja je specifično vezana za određenu nastavnu cjelinu. Student je u toku semestra dužan dostavljati draft verzije rada, koje nastavnik pregleda i daje povratnu informaciju o potrebnim korekcijama. Rad u grupama je sastavni dio ove aktivnosti.

	<u>Semestralni test:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odsluškao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja. <u>Završni ispit:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odsluškao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja, seminarskih radova te projektnih zadataka. <u>Napomena:</u> Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim opravdanim situacijama 60%. Kako bi student položio ispit, mora imati minimalno 55 bodova u ukupnom zbiru, uz položen (više od 55%) završni ispit. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 bodova 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 bodova 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 bodova 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 bodova 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 bodova 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 bodova
Literatura:	<u>Obavezna:</u> 4) Kukić, S., Bandur, K., Bevanda, A., Bevanda, V., Bjakušić M. S., Čutura, M., Jelčić, S., Kraljević S.S. (2007); Marketing. Sveučilište u Mostaru. Mostar. <u>Dopunska:</u> 3) Dibb, S., Simkin, L., Pride, M. W., Ferrell, O.C. (1991); Marketing. Mate. Zagreb

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: RURALNI RAZVOJ		
Ciklus: II	Godina: I	Semestar: II	Broj ECTS kredita: 6
Status: Obavezni		Ukupan broj sati: 60 (P 40 + V 20)	
Učesnici u nastavi	Prof. dr. Sabahudin Bajramović, mr Emir. Bećirović		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Cilj ovog predmeta je ovladavanje fundamentalnim znanjima iz odabranih oblasti ruralnog razvoja. Studenti kroz ovaj predmet trebaju da se upoznaju sa osnovnim aspektima izučavanja problematike ruralnog razvoja, na način da su ruralni razvoj i ruralna politika u sistemu srodnih naučnih disciplina. Nadalje, studentima se kroz predmet daje ključna ekonomska teorija i modeli relevantni za ruralni razvoj. Cilj ovog predmeta je i davanje metodološkog okvira i instrumenata za mjerenje ekonomskog rasta i razvoja uopće, a posebna pažnja će biti posvećena mjerenju razvoja nejednakosti i položaja ruralnog stanovništva. Koncept ruralne ekonomije, njegova definicija i faktori koji ga opredjeljuju je također segment koji se izučava kroz ovaj predmet. Jedan od ciljeva predmeta je i upoznavanje studenata sa institucionalnim okvirom ruralnog razvoja, organizacionom strukturom, tipovima učesnika u ruralnom razvoju te opisom tehnika i procedura kreiranja javnih politika kakva je politika ruralnog razvoja. Konačno, upoznavanje studenata sa politikom ruralnog razvoja iz ugla evropske perspektive i prakse te iz ugla BiH prakse, važniji su dio koji pruža ovaj predmet.		
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Upoznavanje studenata sa modulom, planom nastave, kriterijima za ocjenjivanje, očekivanim ishodima učenja i literaturom. 2. Poljoprivreda i ruralni razvoj - Pojam i razvojne teorije 3. Definisanje i opisivanje ruralnog područja - Pristupi, metodologija i tipologija ruralnih područja		

	4. Pojam ruralne ekonomije - Pojam i modeli diverzifikacije. Faktori koji utiču na diverzifikaciju aktivnosti na gazdinstvu. 5. Institucionalni okvir ruralnog razvoja - Pojam LEADER pristupa i LAG-ova 6. Parcijalni ispit 7. Strateško planiranje ruralnog razvoja - Osnovni pojmovi 8. Tehnike i alati u strateškom planiranju 9. Praktični dio - Izrada analize stanja odabrane općine/kantona (1) 10. Praktični dio - Izrada analize stanja odabrane općine/kantona (2) 11. Politika ruralnog razvoja EU - Historijat politike. Zajednička poljoprivredna politika i politika ruralnog razvoja 12. Mjere podrške ruralnom razvoju (konkurentnost, upravljanje okolišem, diverzifikacija ekonomskih aktivnosti) 13. Praktični dio - Izrada SWOT analize i TOWS matrice 14. Pred pristupna podrška EU za poljoprivredu i ruralni razvoj - Programi pomoći 15. Ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini - analiza aktuelne politike
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: Znanje: - razlikovati pojam ruralnog razvoja i prepoznati važnije razvojne teorije - definisati ruralno područje na lokalnom i regionalnom nivou korištenjem općeprihvaćenih kriterija - poznavati koncept ruralnog razvoja kroz poznavanje institucionalnog okvira - razlikovati pojam ruralne ekonomije i modele diverzifikacije kojima se stiču dodatni prihodi u ruralnim domaćinstvima - razumjeti Zajedničku poljoprivrednu politiku EU i njen dio koji se odnosi na politiku ruralnog razvoja Vještine: - analizirati socio-ekonomsko stanje nekog područja kao polaznu osnovu za razradu strateških pravaca djelovanja - uraditi SWOT analizu ruralnog područja - razviti TOWS matricu - definisati mjere ruralnog razvoja nekog područja - opisati i prezentirati rezultate samostalnog rada iz oblasti analize stanja nekog ruralnog područja Kompetencije: - Na osnovu stečenog znanja i vještina, student će biti osposobljen da samostalno učestvuje u kreiranju i izradi lokalnih/regionalnih strateških planova ruralnog razvoja.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija i interaktivna diskusija sa studentima
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo na nastavi (5 poena) - Aktivnost tokom nastave (5 poena) - Parcijalni ispit (25 poena) - Izvještaji praktičnog rada - Socio-ekonomska analiza i SWOT analiza (20 poena) - Završni ispit (maksimalno 45 poena; minimalno 24,75 poena) Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Prisustvo na nastavi:</u> Student mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim (opravdanim) situacijama 60%. Ovo je ujedno i uslov za dobijanje potpisa o

	odslušanoj nastavi. Maksimalan broj poena koje student može dobiti po osnovu prisustva na nastavi je 5. <u>Aktivnost tokom nastave:</u> Student može dobiti maksimalno 5 poena za aktivnu diskusiju tokom predavanja i angažmana tokom drugih oblika izvođenja nastave. <u>Parcijalni ispit:</u> Održava se u 6. sedmici nastave. Obuhvata nastavnu materiju koju student sluša od 2. do 5. sedmice nastave. Parcijalni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje. Za uspješno polaganje parcijalnog ispita neophodno je da student ostvari 55% od ukupnog predviđenog broja bodova, odnosno 13,75 bodova. <u>Izveštaj vezan za praktičan rad</u> Student u pismenoj i usmenoj formi prezentira svoj samostalni rad (rad u grupi) koji se odnosi na analizu socio-ekonomskog stanja nekog područja i nakon nje SWOT analizu. Za izradu svog samostalnog rada student dobija uputstvo od predmetnog nastavnika. Ocjenjuje se kvalitet seminarskog rada i sadržaj rada sa adekvatnim komentarima i može nositi maksimalno 20 poena. <u>Završni ispit:</u> Na završnom ispitu student polaže nastavnu materiju koju je slušao od 6. do kraja nastave (15. sedmice), pod uslovom da je na parcijalnom ispitu osvojio najmanje 55% poena, odnosno 11 poena. Završni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava stečeno teoretsko znanje stečeno u drugom dijelu semestra (nastavne jedinice od 6. sedmice). Smatra se da je student uspješno okončao završni ispit ako je ostvario 55% od ukupnih poena predviđenih za završni ispit, odnosno 24,75 poena. <u>Napomena:</u> Ukoliko student ne položi parcijalni ispit (osvoji najmanje 55% predviđenih bodova), morat će polagati integralno cijeli ispit. Ukoliko student želi da poboljša broj osvojenih bodova, može integralno polagati ispit koji obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim (opravdanim) situacijama 60%. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	<u>Obavezna:</u> 1) Bogdanov Lj. Natalija (2015): Ruralni razvoj i ruralna politika (odabrana poglavlja) 2) Bogdanov Lj. Natalija (2015): Mala ruralna domaćinstva u Srbiji i ruralna nepoljoprivredna ekonomija (str. 37-59). <u>Dopunska:</u> 1) Malcolm J., Moseley (2003): Rural development - Principles and Practice

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: TEORIJA TROŠKOVA		
Ciklus: II	Godina: I	Semestar: 2	Broj ECTS kredita: 6

Status: Obavezni		Ukupan broj sati: 60 (P 40 + V 20)
Učesnici u nastavi	Doc. dr. Vedad Falan	
Preduslov za upis:	Nema preduslova	
Cilj (ciljevi) predmeta:	Studenti trebaju spoznati značaj troškova u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji, steći temeljna znanja o troškovima u tradicionalnoj (klasičnoj) teoriji troškova, uz uvažavanje teorijskih i praktičnih spoznaja. Upoznat će se sa različitim kategorijama troškova, metodama njihovog utvrđivanja i analize te sa osnovama upravljanja troškovima u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji. Studenti će se upoznati i sa modernom teorijom troškova, kao i posebnom kategorijom troškova - troškovima kvaliteta.	
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Pojam, značaj i podjela troškova 2. Troškovi u poljoprivredi 3. Troškovi u prehrambenoj industriji 4. Analiza troškova: varijabilni i fiksni (ukupni, prosječni) i granični troškovi 5. Funkcija troškova klasičnog tipa, veze između prinosa i troškova 6. Zone kretanja troškova, troškovi u dugom periodu, remanentnost troškova 7. Direktni i indirektni troškovi 8. Eksplicitni i implicitni troškovi, stvarni, očekivani i standardni troškovi 9. Semestralni test 10. Moderna teorija troškova; troškovi u kratkom i dugom periodu 11. Metode raspodjele troškova; knjigovodstvena metoda 12. Metoda interpolacije i ekstrapolacije, metoda najmanjih kvadrata 13. Maksimizacija dobiti pomoću proizvodne funkcije 14. Maksimizacija dobiti pomoću funkcije troškova 15. Troškovi kvaliteta u poljoprivredi i prehrambenoj industriji	
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: Znanje: Studenti će spoznati opći značaj izučavanja troškova, kao i značaj njihovog poznavanja i utvrđivanja u poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji. Upoznat će se i sa osnovnim principima moderne teorije troškova i sa posebnom kategorijom troškova - troškovima kvaliteta, koji imaju sve veći značaj u savremenom poslovanju. Vještine: Naučit će kako upravljati troškovima proizvodnje i njihove iznose minimizirati, s ciljem ostvarivanja maksimalne dobiti. Kompetencije: Sposobnost donošenja poslovnih odluka na temelju poznavanja troškova, maksimizacija dobiti.	
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava uz pomoć PowerPoint prezentacija i interaktivna diskusija sa studentima - Praktična nastava (vježbe)	
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo nastavi (10 bodova) - Parcijalni ispiti (45 bodova) - Završni ispit (maksimalno 45 bodova; minimalno 25 bodova) Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Prisustvo nastavi:</u> Student može dobiti maksimalno 10 bodova za prisustvo nastavi.	

	<u>Parcijalni ispit:</u> Održava se u 9. sedmici nastave i obuhvata nastavnu materiju od 1. do 9. sedmice. Parcijalni ispit se pretežno sastoji od teoretskih pitanja i radi se pismeno. <u>Završni ispit:</u> Na završnom pismenom ispitu student polaže nastavnu materiju koju je slušao tokom semestra. Završni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko i praktično znanje. Smatra se da je student uspješno položio završni ispit ako je ostvario 55% od ukupnog broja bodova predviđenih na završnom ispitu. <u>Napomena:</u> Ukoliko student želi povećati broj osvojenih bodova ili predmetni nastavnik procijeni da je neophodno, predviđen je usmeni ispit koji obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Smatra se da je student uspješno okončao ispit ako je ostvario 55% od ukupnih poena predviđenih za cjelokupnu nastavnu materiju. Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim slučajevima 60%. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	<u>Obavezna:</u> - Falan, V. (2017): Materijal za predmet Teorija troškova (PowerPoint). - Bogućanin, H., Falan, V. (2009): Skripta Troškovi i kalkulacije u poljoprivredi i prehrambenoj industriji. - Šunjić-Beus, M. et al. (2009). Ekonomika preduzeća, elektronsko izdanje, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo - Jahić, M. (2008): Finansijsko računovodstvo, Udruženje revizora FBiH, monografska publikacija. <u>Dopunska:</u> - Koutsoyiannis, A. (1996): Moderna mikroekonomika, Drugo izdanje, Mate, Zagreb - Klobučar, J. (2003): Računovodstvo, Ekonomski fakultet Sarajevo.

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: PRIMJENA GIS-a U AGROEKOLOŠKOM ZONIRANJU		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: II	Broj ECTS kredita: 3
Status: Izborni		Ukupan broj sati: 30 (P 20 + V 10)	
Učesnici u nastavi:	Doc. dr. Melisa Ljuša		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Predmet će upoznati studente sa osnovnim konceptom metodologije Agro-ekološko zoniranje (AEZ) te primjenom Geografskog informacionog sistema (GIS-a) u svrhu AEZ, odnosno rejonizacije prostora za sve sektore poljoprivredne proizvodnje. AEZ se sprovodi kroz definisanje i analizu različitih tipova iskorištavanja zemljišnog prostora (termin zemljišni prostor je definisan klimatskim, reljefnim i karakteristikama tla), nivoa pogodnosti i stepena ograničenja klime, tla i terena, ali i socio-ekonomskih faktora nekog područja, uzimajući u obzir zahtjeve različitih biljnih kultura, kao i zahtjeve koji se pojavljuju u stočarstvu i ribarstvu prema ispitivanim parametrima. Posebna pažnja će biti usmjerena na analizu zahtjeva kultura prema pojedinim parametrima klime, tla i terena, modeliranje podataka, kao i na analizu socio-		

	ekonomskih karakteristika zemljišnog prostora bitnih za primjenu rezultata. Kroz vježbe, predmet će pomoći u razumijevanju i razvijanju osnovnih tehnika i vještina u dizajniranju i korištenju GIS-a, primjeni metodologije agro-ekološkog zoniranja, višenamjenskom korištenju prostora, kao i rejonizaciji, odnosno prioritetizaciji prostora za različitu upotrebu (poljoprivreda, turizam itd.).
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Koncept agro-ekološkog zoniranja. Primjena GIS-a u agro-ekološkom zoniranju. Infrastruktura prostornih podataka. 2. Tipovi iskorištavanja zemljišnog prostora. Razrada tipova iskorištavanja zemljišnog prostora za ratarske i povrtlarske usjeve, voćarske kulture, vinovu lozu, krmno bilje, travno-djetelinsku smjesu, ljekovite biljke i industrijske biljke, predstavljeni prema određenim agrotehničkim specifikacijama, zavisno od sistema proizvodnje i nivoa ulaganja. 3. Zahtjevi pojedinih biljnih kultura prema klimi, reljefu i tlu. 4. Prostorno definiranje i predstavljanje svih elemenata nekog zemljišnog prostora kao podloge za projektovanje u poljoprivrednoj proizvodnji. 5. Formiranje baze podataka o klimatskim karakteristikama. Obrada, analiza i prikaz podataka u GIS-u. 6. Formiranje baze podataka o zemljišnim i reljefnim karakteristikama. Obrada, analiza i prikaz podataka u GIS-u. 7. Formiranje baze podataka o socio-ekonomskim karakteristikama. Obrada, analiza i prikaz podataka u GIS-u. 8. Određivanje različitih nivoa pogodnosti i stepena ograničenja na osnovu parametara klime (količina padavina, vegetacioni period, bezmrzni period i suma temperatura). 9. I semestralni test. Određivanje različitih nivoa pogodnosti i stepena ograničenja na osnovu parametara tla (fizičke i hemijske karakteristike u kontekstu plodnosti). 10. Određivanje različitih nivoa pogodnosti i stepena ograničenja na osnovu terena (nagib i ekspozicija). Analiza socio-ekonomskih faktora za potrebe agro-ekološkog zoniranja i rejonizaciju zemljišnog prostora. 11. Modeliranje podataka I. 12. Modeliranje podataka II. Određivanje krajnje pogodnosti za uzgoj poljoprivrednih kultura. 13. Modeliranje podataka III. Prezentacija studentskog projekta. 14. Kolokvij. Planiranje razvoja načina korištenja zemljišnog prostora. 15. Pripremne konsultacije za završni test.
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: Znanje: - objasniti koncept i faze agro-ekološkog zoniranja zemljišnog prostora; - objasniti elemente zemljišnog prostora kao podloge za projektovanje u poljoprivrednoj proizvodnji, - objasniti zahtjeve pojedinačnih poljoprivrednih kultura sa stanovišta klime, tla i terena. Vještine: - znati identificirati i primijeniti odgovarajuće metode prikupljanja, analize i prikaza različitih tipova podataka potrebnih za agro-ekološko zoniranje; - primijeniti svrsishodne GIS alate za analize i modeliranje podataka, te izradu različitih tematskih prikaza/karata u praktičnom radu ili u istraživanjima;

	- znati koristiti različite podatke iz dostupnih sistema i javnih servisa u praktičnom radu ili u istraživanjima. Kompetencije: - na osnovu stečenog znanja i vještina, student će biti osposobljen da analizira različite podatke i poveže stečena znanja sa praktičnim rješenjima, sa aspekta održive poljoprivredne proizvodnje, održivog načina korištenja zemljišnog prostora i zaštite okoliša ; - samostalno nadograđivati stečena znanja prateći razvoj GIS-a i AEZ-a kroz cjeloživotno učenje ili daljnje visokoškolsko obrazovanje.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija i interaktivna diskusija sa studentima; - Praktična nastava kroz vježbe.
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Pohađanje nastave i aktivnosti (maksimalno 10 poena; minimalno 7 poena) - I semestralni test (maksimalno 15 poena) - Kolokvij (maksimalno 20 poena; minimalno 11 poena) - Studentski projekat (maksimalno 15 poena) - Završni ispit (maksimalno 40 poena; minimalno 22 poena) Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja Pohađanje nastave i aktivnosti: Student može dobiti maksimalno 10 poena za redovno pohađanje nastave i angažman tokom predavanja i izvođenja praktične nastave. <u>I semestralni test:</u> Održava se u 9. sedmici nastave. Obuhvata nastavnu materiju koju student sluša od 1. do 8. sedmice nastave. Semestralni test sastoji se od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje. <u>Kolokvij:</u> Održava se u 14. sedmici nastave. Obuhvata praktične vježbe koje se izvode na računaru. <u>Završni ispit:</u> Održava se nakon završetka predavanja u predviđenom roku. Obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Završni ispit se sastoji od teoretskog dijela-pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko znanje i praktičnog dijela-zadaci koji se izvode na računaru. Ukoliko student za predviđene aktivnosti i provjere znanja tokom semestra osvoji broj bodova koji zadovoljava uslove za prolaznu ocjenu (u ovom slučaju 55 bodova), može mu se upisati prolazna ocjena bez dodatne provjere znanja. Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 70%, a u izuzetnim opravdanim situacijama 50%. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	Obavezna: M. Ljuša, H. Čustović (2019): Interna skripta. R. Biancalani, T. Predić, M. Leko, E. Bukalo, M. Ljuša, (2004): Tip iskorištavanja zemljišta, FAO, Sarajevo. Dopunska:

	Ljuša M., Čustović H., Cero M., (2016): Land capability study and map in function of land protection, spatial planning and agro-ecological zoning, Works of the Faculty of Forestry University of Sarajevo, Volume 1, Issue 1. Ljuša M., Čustović H., (2010): Tlo kao faktor agro-ekološkog zoniranja na teritoriji Općine Stolac, Zbornik radova XXI Naučno-stručne konferencije poljoprivrede i prehrambene industrije, Neum, 575-582. Aktuelna internet literatura i radovi sa relevantnih simpozija i drugih skupova.
--	--

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: UPRAVLJANJE JAVNIM POLITIKAMA		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: II	Broj ECTS kredita: 6
Status: Izborni		Ukupan broj sati: 60 (P 40 + V 20)	
Učesnici u nastavi	Doc. dr. Mirza Uzunović, ass. Mujčinović Alen, MA		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Osnovni ciljevi predmeta su: (I) predstaviti osnovna načela upravljanja javnom politikom kao sinergijskog koncepta koji sadrži elemente različitih akademskih disciplina te kao procesa koji se nikad ne završava, već se odvija u nekoliko uzročno-posljedično vezanih faza - utvrđivanje agende, dizajn politike, implementacija politike, evaluacija politike i povratne informacije koje su početna tačka sljedećeg ciklusa; (II) razviti znanja i vještine na generalnom nivou koje su potrebne za efektivnu uključenost u analizu i upravljanje javnom politikom, što će osposobiti studente da uzmu adekvatno učešće u radu institucija vlasti, a posebice u onima koje će učestvovati u procesu prilagođavanja EU; (III) objasniti zašto informacije o sektoru i uticaju politike moraju biti raspoložive – uloga službenih institucija, privatnih ili privatno-javnih inicijativa u osiguranju pouzdanih, pravovremenih i vjerodostojnih podataka.		
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Uvodno predavanje – upoznavanje sa nastavnim aktivnostima i obavezama 2. Priprema za izradu projektnog zadatka 3. Javna politika – koncept, značaj i uloga u ekonomskom razvoju bilo koje države 4. Ciklus kreiranja javne politike – identifikacija problema, kreiranje alternativa (istraživanje), odabir alternativa, dizajn politike, implementacija, evaluacija 5. Upravljanje javnim politikama – novi i stari pristup. Studije slučaja 6. Diskusija – prvi draft projektnog zadatka 7. Analiza politika – kratki osvrt na metode analize politika – jednostavne i sofisticirane metode – evaluacija ostvarenja ciljeva (kreiranje indikatora, logframe analiza), cost/benefit analiza, ekonometrijske metode, institucionalna analiza, PAM, mapiranje 8. Studija slučaja – Mljekarski sektor Bosne i Hercegovine 9. Strateško ponašanje interesnih grupa – kako promovisati ponuđena rješenja – analiza interesnih grupa 10. TV debata o javnoj politici – diskusija i pomirenje stavova interesnih grupa 11. Prezentacija nalaza studije slučaja 12. Prezentacija zaključaka TV debate – kako pomiriti stanovišta ili kako dalje reagovati da bi zaštitili vlastite interese 13. Šta čini javnu politiku uspješnom. Ocjena uspješnosti politika iz studija slučaja 14. Evaluacija rada – dobre i loše strane nastave. Priprema za prezentaciju projektnog zadatka		

	15. Presentacija projektnih zadataka
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: - Definirati javnu politiku i ciklus kreiranja javne politike; - Izdvojiti i prepoznati načela koja se koriste za definisanje javnih politika; - Izdvojiti alate za ocjenu uspješnosti javne politike; - Kreirati javnu politiku za neki od aktuelnih problema u agro-sektoru.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija, Moodle i interaktivna diskusija sa studentima - Praktična nastava kroz različite studije slučaja
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo na nastavi (minimalno 3 boda, maksimalno 5 bodova); - Seminarski rad (minimalno 11 bodova, maksimalno 20 bodova); - Projektni zadatak (minimalno 14 bodova, maksimalno 25 bodova); - Semestralni test (minimalno 3 boda, maksimalno 5 bodova); - Završni ispit (minimalno 25 bodova, maksimalno 45 bodova) Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Seminarski rad/Projektni zadatak:</u> Student na početku semestra dobije precizna uputstva kako napisati seminarski rad/projektni zadatak iz tražene oblasti, a koja je specifično vezana za određenu nastavnu cjelinu. Student je u toku semestra dužan dostavljati draft verzije rada, koje nastavnik pregleda i daje povratnu informaciju o potrebnim korekcijama. Rad u grupama je sastavni dio ove aktivnosti. <u>Semestralni test:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odslušao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja. <u>Završni ispit:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odslušao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja, seminarskih radova te projektnih zadataka. <u>Napomena:</u> Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim opravdanim situacijama 60%. Kako bi student položio ispit, mora imati minimalno 55 bodova u ukupnom zbiru, uz položen (više od 55%) završni ispit. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 bodova 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 bodova 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 bodova 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 bodova 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 bodova 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 bodova
Literatura:	<u>Obavezna:</u> - Nikolić, A., GTZ (2007): Nastavni materijal modula „Upravljanje javnim politikama“, TEMPUS 19027 BASIC, Sarajevo, http://www.agroedu.net/basic/index.htm - 40 str; - Young, E. Lisa Quinn (2002): Pisanje delotvornih predloga za javnu praktičnu politiku pp. 5 to 22, LGI http://lgi.osi.hu/publications/2002/112/writing_effective_public_policy_papers_serbian.pdf (1-17 str) <u>Dopunska:</u> - 1) Birkland, Thomas A. (2001). An introduction to the Policy Process, ME Sharpe, Inc, odabrana poglavlja, 100 strana, - http://www.utexas.edu/lbj/students/writing/wid.html Hill, A.

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: ZAKONODAVSTVO O HRANI		
Ciklus: II	Godina: 1	Semestar: II	Broj ECTS kredita: 3
Status: Izborni		Ukupan broj sati: 30 (P 30)	
Učesnici u nastavi	Prof. dr. Milenko Blesić		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Cilj kursa je obezbjeđivanje znanja i vještina studenata iz oblasti politike i zakonodavstva o hrani u Evropskoj uniji (EU) i Bosni i Hercegovini (BiH) na nivou primjene i analize. Pored ciljeva i principa moderne legislative o hrani, studenti će se uglavnom kroz samostalni rad i analize pod nadzorom i uz konsultacije sa nastavnikom, upoznati sa osnovama međunarodne regulative o hrani, historijom, razvojem, institucionalnim okruženjem i funkcionisanjem regulative o hrani u Evropskoj uniji te najvažnijim elementima zakonodavstva o hrani u BiH. Opći cilj kursa je obučavanje studenta za pristup relevantnim propisima i strateškim dokumentima vezanim za promjene politika, uz osiguranje njihovog razumijevanja i kritičke analize (naći, razumjeti, primijeniti), što treba da bude jedna od izlaznih kompetencija svršenih studenata studijskog programa.		
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Uvod; pozicioniranje kursa. Historijat regulative o hrani. (2xP) 2. Ciljevi, principi i elementarno institucionalno okruženje moderne regulative o hrani. (2xP) 3. Međunarodno institucionalno okruženje regulative o hrani. (2xP) 4. Evropska unija i njene institucije. (2xP) 5. Legislativni akti Evropske unije. (2xP) 6. Obilježja aktuelne politike i regulative o hrani u Evropskoj uniji. 7. Uredba (EC) 178/2002. (2xP) Parcijalni ispit 8. Legislativa Evropske unije o higijenskim uslovima u proizvodnji i prometu hrane. (2xP) 9. Propisi EU o označavanju hrane. (2xP) I semestralni test 10. Zvanične kontrole kod uvoza, izvoza i unutrašnjeg prometa hrane. 11. Sektorski i tematski propisi o hrani u EU. (2xP) 12. Zakonski propisi o hrani u Bosni i Hercegovini. (2xP) 13. Podzakonski propisi o hrani u Bosni i Hercegovini. (2xP) 14. Institucionalno okruženje regulative o hrani u BiH. (2xP) 15. Diskusija regulative i institucionalnog okruženja regulative o hrani u BiH. (2xP) II semestralni test		
Ishodi učenja:	Po završetku pohađanja i nakon položenog ispita iz predmeta student će posjedovati slijedeća znanja, vještine i kompetencije: Znanja: – Okarakterisati ciljeve, principe i ključne elemente moderne regulative o hrani i njenog institucionalnog okruženja; – Dinstikciono objasniti uloge, domene rada i značaj vodećih međunarodnih institucija sa uticajem na politiku i regulativu o hrani; – Elaborirati ciljeve, principe i strukture ključnih akata regulative o hrani Evropske unije i Bosne i Hercegovine. Vještine: – Pronaći i adekvatno klasifikovati situaciono relevantan propis o hrani Evropske unije i Bosne i Hercegovine. Kompetencije: – Svršishodno učešće u provođenju propisa o hrani; – Kritičko procjenjivanje kvaliteta propisa o hrani; – Kvalifikovano učešće u pripremi zakonskih i podzakonskih akata iz oblasti proizvodnje i prometa hrane.		

Metode izvođenja nastave:	– Teoretska nastava putem diskusionih prezentacija – Samostalan rad studenata po nastavnim temama (priprema pisanih materijala za diskusiju, uz korišćenje preporučenih i drugih literaturnih i internet izvora)
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	<u>Metode provjere znanja i kriteriji za ostvarivanje poena:</u> – Pohađanje nastave (maks. 10 poena; uslov: 8 poena) – Parcijalni ispit (maks. 5 poena; uslov: 3 poena) – Pisane zadaće studenata po nastavnim temama 3 i 6-14 (2 poena po temi, maks. 20 poena; bez uslova) – I semestralni test (maks. 10 poena; bez uslova) – II semestralni test (maks. 10 poena; bez uslova) – Pisani završni ispit (maks. 40 poena; uslov: 24 poena) – Usmeni završni ispit (maks. 5 poena; uslov: 3 poena) <u>Pojašnjenje kriterija i uslova za ovjeru pohađanja i provjeru znanja</u> <u>Uslovi za potpis i izlazak na završni ispit:</u> – Najmanje 80% poena za prisustvo na nastavi ili najmanje 60% poena za prisustvo na nastavi, u uslovima utvrđenim zakonskim i univerzitetskim propisima. <u>Parcijalni ispit:</u> – Održava se u 6. sedmici nastave i obuhvata teme Evropske unije, njenih institucija i njenih legislativnih akata (teme 4 i 5); – Student koji ne ostvari uslove za prolaz na parcijalnom ispitu (minimalno 3 poena), parcijalni ispit ponovo polaže kao sastavni dio završnog pisanog ispita. <u>Studentske pisane zadaće:</u> – Student za deset navedenih tema priprema i nastavnika na čitanje, najkasnije dan prije termina za apsolviranje teme dostavlja pisane diskusije; sa do dva poena se ocjenjuje inovativnost i provokativnost materijala za diskusiju. <u>Završni ispit:</u> – Student sa položenim parcijalnim ispitom polaže završni pisani ispit sa maksimalno 40 poena, a uslov za prolaz je ostvareno najmanje 24 poena; – Student sa nepoloženim parcijalnim ispitom polaže završni pisani ispit sa maksimalno 45 poena, a uslov za prolaz je ostvareno najmanje 27 poena; – Na završnom usmenom ispitu student treba da ostvari najmanje tri od mogućih pet poena; – Uslov za polaganje završnog ispita su ostvareni traženi minimalni brojevi poena i na pisanom i na usmenom ispitu; – Student koji prije završnog ispita po svim kriterijima ostvari 55 poena, ima pravo da, uz izjavu dostavljenu nastavniku, upiše prolaznu ocjenu bez izlaska na završni pisani i usmeni ispit; – Student koji po svim osnovama i kriterijima tokom semestra i na završnom ispitu ne ostvari najmanje 55 poena, ne može dobiti prolaznu ocjenu. <u>Semestralni testovi:</u> – Prvi semestralni test obuhvata teme od 1. do 8. (bez tema 4. i 5.); drugi semestralni test obuhvata teme od 9. do 14.; testovi su koncipirani na izboru ponuđenih opcija o tačnosti ili netačnosti konstatacija; bez uslova u pogledu osvojenih poena. <u>Mogućnost za povećanje broja poena:</u> – Student koji želi da poveća broj osvojenih poena na parcijalnom ispitu, može, uz izjavu o poništenju položenog parcijalnog ispita dostavljenu

	nastavniku, ponovo polagati parcijalni ispit integrisan u završni pisani ispit. FORMIRANJE OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	Obavezna: – Blesić, M. 2009. Zakonodavstvo o hrani, Poljoprivredno-prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu i WUS Austria; 178 stranica. (studentima dostupno u pdf) – Uredbe EU: 178/2002; 852/2004; 853/2004; 854/2004; 882/2004; 1169/2011 – Zakon o hrani Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, 50/04) Dopunska: – Grujić, S., M. Blesić. 2007. Propisi o hrani, Tehnološki fakultet Univerziteta u Banjoj Luci i TEMPUS UM_JEP 18084-2003 Project, Banja Luka. – Legislativni akti EU (http://eur-lex.europa.eu) – 3) Zakonski i podzakonski akti o hrani u BiH (na web portalu Agencije za sigurnost hrane BiH, http://www.fsa.gov.ba)

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: ANALIZA POSLOVANJA		
Ciklus: II	Godina: 2	Semestar: III	Broj ECTS kredita: 6
Status: Obavezni		Ukupan broj sati: 60 (P 40 + V 20)	
Učesnici u nastavi	Prof. dr. Sabahudin Bajramović, mr. Emir Bećirović		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Cilj ovog predmeta je ovladavanje znanjima, tehnikama i vještinama analize poslovanja preduzeća u prehrambenoj industriji i na poljoprivrednim gazdinstvima tržišne orijentacije te upoznavanju važnosti u kontrolnoj funkciji upravljanja ovih proizvodnih jedinica. Ovim predmetom student spoznaje osnovne metode analitičkog ispitivanja i stiče potrebna znanja u dijagnosticiranju mogućih proizvodno-ekonomskih problema i načina njihovog rješavanja. Kroz nastavne jedinice prilagođene prirodi sadržaja iz oblasti analize poslovanja, student nastavlja sa razvojem pripadajućih dijelova općih i specifičnih znanja i vještina definisani profilom studijske grupe. Detaljnim proučavanjem ključnih finansijskih izvještaja (bilans stanja, bilans uspjeha, izvještaj o novčanom toku, izvještaj o zadržanoj dobiti) student će dobiti sve potrebne tehnike i vještine utvrđivanja ključnih i pomoćnih pokazatelja kojima će se moći unaprijediti poslovanje takvog privrednog subjekta. Konačno, znanja dobijena iz ovog predmeta omogućit će studentu da jasno prepozna nedostatke poslovanja nekog preduzeća/farme i da na bazi toga dadne jasne preporuke kako unaprijediti poslovni uspjeh.		
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Upoznavanje studenata sa modulom, planom nastave, kriterijima za ocjenjivanje, očekivanim ishodima učenja i literaturom. 2. Definicija poslovnog subjekta. Informacije kao pretpostavka upravljanja. Postavljanje ciljeva. Vrste i karakteristike odluka. 3. Pojam analize. Oblici i vrste analiza. Pojam horizontalne i vertikalne analize. Odabrani primjeri.		

	4. Bilans stanja - pojam, sekcije imovine, dugovanja i vlasničkog kapitala 5. Bilans stanja - utvrđivanje pokazatelja solventnosti i likvidnosti. 6. Praktični dio: Utvrđivanje bilansa stanja i izračunavanje pokazatelja na bazi odabranog primjera. 7. Parcijalni ispit (1 sat) + Bilans uspjeha - Utvrđivanje prihoda i rashoda poslovnog uspjeha. Dobit i shema raspodjele ukupnog prihoda. 8. Bilans uspjeha - izračunavanje pokazatelja profitabilnosti, ekonomičnosti i efikasnosti. Dijagnosticiranje problema u poslovanju preduzeća. 9. Praktični dio: Utvrđivanje bilansa uspjeha i izračunavanje pokazatelja na bazi odabranog primjera. 10. Analiza izvještaja o zadržanoj dobiti i izvještaja o novčanom toku. 11. Poljoprivredno gazdinstvo - osnovne funkcije upravljanja, sa fokusom na kontrolnu funkciju. Standardi uporedbe. Dijagnosticiranje problema poslovanje farme. 12. Teoretski pristup analizi poslovanja porodične farme. Vrste analiza poslovanja porodičnih farmi. 13. Praktični dio - Analiza poslovanja porodične farme - primjer iz biljne proizvodnje 14. Praktični dio - Analiza poslovanja porodične farme - primjer iz animalne proizvodnje 15. Seminarski rad - Prezentacija studenata.
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: Znanje: - prepoznati važnost odlučivanja i razlikovati strateško od taktičkog odlučivanja, - razlikovati vertikalnu i horizontalnu analizu i koristiti ih u kontekstu analize poslovnog subjekta, - razlikovati i koristiti osnovne vrste analiza poslovanja poslovnih subjekata, - nabrojati svrhu i upotrebu upravljačkih informacija. Vještine: - na osnovu dostupnih informacija iz bilansa stanja i bilansa uspjeha izračunati osnove ekonomske pokazatelje, kao što su: ekonomičnost, profitabilnost, likvidnosti i solventnosti te interpretirati njihovo značenje, - analizirati poslovni uspjeh preduzeća na bazi utvrđenih pokazatelja i znati komentarisati dobijene rezultate i sa njima dati preporuke za njihovo unapređenje, - analizirati izvještaje o protoku gotovine i zadržanoj dobiti, - dijagnosticirati ekonomski problem u preduzeću, koristeći se jasno definisanim koracima. Kompetencije: - Na osnovu stečenog znanja i vještina student će biti osposobljen da analizira poslovni uspjeh preduzeća na savremenim principima finansijskog menadžmenta. - Na osnovu dobijenih znanja student će biti u mogućnosti analizirati proizvodno-ekonomske rezultate preduzeća i dati potrebne korektivne mjere za unapređenje poslovanja ovih proizvodnih jedinica.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija i interaktivna diskusija sa studentima

	- Praktična nastava kroz vježbe, odnosno izradu radnih zadataka, te kroz izradu seminarskog rada
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo na nastavi (5 poena) - Seminarski rad (15 poena) - Parcijalni ispit (35 poena, minimalno se mora osvojiti 55% poena) - Završni ispit (45 poena; minimalno se mora osvojiti 55%, odnosno 24,75 poena) Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Prisustvo na nastavi:</u> Student mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim (opravdanim) situacijama 60%. Ovo je ujedno i uslov za dobijanje potpisa o odslušanoj nastavi. Maksimalan broj poena koje student može dobiti po osnovu prisustva na nastavi je 5. <u>Seminarski rad:</u> Seminarski rad se sastoji od izrade radnog zadatka kojim se traži sveobuhvatna analiza poslovanja poslovnog subjekta iz odabrane oblasti prehrambene industrije. Ocjenjuje se kvalitet seminarskog rada i sadržaj rada sa adekvatnim komentarima i može nositi maksimalno 15 poena. <u>Parcijalni ispit:</u> Održava se nakon nakon odslušanih predavanja i vježbi u prvih šest sedmica, a kod kondenzovanog izvođenja nastave 5 sedmica). Parcijalni ispit se sastoji od pitanja koji se odnose na teoretsko znanje te iz praktičnog dijela koji se sastoji od računskih zadataka. Za uspješno polaganje parcijalnog ispita neophodno je da student dobije 55% od ukupnog predviđenog broja bodova, odnosno 19,25 bodova. <u>Završni ispit:</u> Na završnom ispitu student polaže preostalu nastavnu materiju. Završni ispit se sastoji od pitanja koji se odnose na teoretsko znanje te iz praktičnog dijela koji se sastoji od računskih zadataka. Smatra se da je student uspješno položio završni ispit ako je ostvario 55% od ukupnih poena predviđenih za završni ispit, odnosno 24,75 poena. <u>Napomena:</u> Ukoliko student ne položi parcijalni ispit (osvoji najmanje 55% predviđenih bodova), morat će polagati integralno cijeli ispit. Ukoliko student želi da poboljša broj osvojenih bodova, može integralno polagati ispit koji obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim (opravdanim) situacijama 60%. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	<u>Obavezna:</u> – Bajramović, S. (2017): Nastavni materijal (neautorizovana predavanja). – Žager, Katarina, Žager, L., (1999): Analiza financijskih izvještaja, Masmedija, Zagreb. <u>Dopunska:</u> – Kay, R.D., Edwards, W.M., Duffy, A.P. (2004): Farm Management, Fifth Edition, WCB McGraw-Hill, Boston. (poglavlja: Income statement, Balance sheet, Farm business analysis, ukupno 40 str.)

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: MEĐUNARODNA TRGOVINA		
Ciklus: II	Godina: 2	Semestar: III	Broj ECTS kredita: 6
Status: Obavezan		Ukupan broj sati: 60 (P 40 + V 20)	
Učesnici u nastavi	Prof. dr. Aleksandra Nikolić, doc. dr. Mirza Uzunović, ass. Alen Mujčinović, MA		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Osnovni cilj modula je proučavanje pojmova vezanih za međunarodnu trgovinu, trgovačke politike i prakse, što će studentu obezbijediti znanja i vještine neophodne za ocjenu na koji način trgovinska politika naše zemlje, ali i zemalja najznačajnijih trgovinskih partnera utiče na poziciju i mogućnosti razvoja, prije svega, privrednog subjekta, a potom i sektora i nacionalne ekonomije. Drugim riječima, cilj ovog modula, koji nudi važna bazična makroekonomska znanja, je da student apsolvira znanja i vještine neophodne za donošenje odluka vezanih za odabir načina unapređenja konkurentne pozicije privrednih subjekata, sektora i nacionalne ekonomije. Modul je koncipiran tako da poveže međunarodnu ekonomsku teoriju i primijenjenu agroekonomiku, pružajući neke odgovore vezane za pitanja razvoja, uticaja (analizu) trgovinske politike, trgovine i blagostanja.		
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Uvodno predavanja – definisanje ključnih termina. Podjela poslova i utvrđivanja kalendara radnih aktivnosti 2. Objašnjenje aktivnosti vezanih za izradu projektnog zadatka 3. Pojam međunarodne trgovine, njen uticaj na razvoj ekonomija, koristi od međunarodne trgovine 4. Teorije međunarodne trgovine: merkantilizam, teorija apsolutnih (A.Smith) i komparativnih prednosti (D.Rikardo) 5. Indikatori mjerenja komparativnih prednosti na međunarodnom tržištu 6. Teorije međunarodne trgovine: Heckscher-Ohlinov model, recipročna potražnja, Kravisova teorija, Linderova teorija, Porterova teorija konkurentskih prednosti 7. Indikatori mjerenja konkurentskih prednosti na međunarodnom tržištu 8. Međunarodna tržišta, poslovanje i međunarodne trgovinske institucije 9. Bilansa plaćanja i njen uticaj na mogućnosti razvoja, ekonomsku i političku stabilnost 10. Drugi dio projektnog zadatka: uputstva 11. Uticaj trgovinskih politika: tarifne i netarifne barijere, kvote, subvencioniranje izvoza, damping, liberalizacija tržišta, preferencijalni trgovinski režimi 12. Regionalne integracije 13. Multilateralno regulisanje međunarodne trgovine 14. Prezentacije seminarskih radova, diskusija 15. Radionica: kako unaprijediti konkurentnosti bh. ekonomije? Prezentacije projektnih zadataka i diskusija		
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: - Definirati pojmove međunarodne ekonomije, koristi od međunarodne ekonomije, trgovinske politike, ekonomskih integracija; - Razlikovati i prepoznavati različite teorije koje objašnjavaju međunarodnu trgovinu;		

	- Identificirati i primijeniti indikatore mjerenja međunarodne konkurentnosti ekonomije; - Ilustrirati i analizirati okvire koji definišu međunarodnu trgovinu; - Analizirati efekte ekonomskih integracija na međunarodnu konkurentnost ekonomije.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija, Moodle i interaktivna diskusija sa studentima - Praktična nastava kroz različite studije slučaja
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo na nastavi (minimalno 3 boda, maksimalno 5 bodova); - Seminarski rad (minimalno 11 bodova, maksimalno 20 bodova); - Projektni zadatak (minimalno 14 bodova, maksimalno 25 bodova); - Semestralni test (minimalno 3 boda, maksimalno 5 bodova); - Završni ispit (minimalno 25 bodova, maksimalno 45 bodova). Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Seminarski rad/Projektni zadatak:</u> Student na početku semestra dobije precizna uputstva kako napisati seminarski rad/projektni zadatak iz tražene oblasti, a koja je specifično vezana za određenu nastavnu cjelinu. Student je u toku semestra dužan dostavljati draft verzije rada, koje nastavnik pregleda i daje povratnu informaciju o potrebnim korekcijama. Rad u grupama je sastavni dio ove aktivnosti. <u>Semestralni test:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odslušao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja. <u>Završni ispit:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odslušao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja, seminarskih radova te projektnih zadataka. <u>Napomena:</u> Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim opravdanim situacijama 60%. Kako bi student položio ispit, mora imati minimalno 55 bodova u ukupnom zbiru, uz položen (više od 55%) završni ispit. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 bodova 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 bodova 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 bodova 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 bodova 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 bodova 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 bodova
Literatura:	<u>Obavezna:</u> - Aleksandra Nikolić (2007): Nastavni materijal, Poljoprivredno-prehrambeni fakultet, Sarajevo - Krugman, P. R., & Obstfeld, M. (2009). Međunarodna trgovina: Teorija i politika. Zagreb-Hrvatska: Pearson Education / Mate d.o.o <u>Dopunska:</u> - Babić, M. (1996). Međunarodna ekonomija. Zagreb-Hrvatska: Mate d.o.o.

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: RAČUNOVODSTVO		
Ciklus: II	Godina: 2	Semestar: III	Broj ECTS kredita: 6
Status: Obavezni		Ukupan broj sati: 60 (P 40 + V 20)	
Učesnici u nastavi	Doc. dr. Vedad Falan		

Preduslov za upis:	Nema preduslova
Cilj (ciljevi) predmeta:	Spoznati značaj računovodstva u poljoprivredi i prehrambenoj industriji, steći osnovna računovodstvena znanja, uz uvažavanje teorijskih, naučnih i praktičnih spoznaja, upoznati se sa temeljnim računovodstvenim kategorijama, s naglaskom na knjigovodstvo, suštinu i načela računovodstva u poljoprivredi i prehrambenoj industriji, razumjeti finansijske izvještaje i pokazatelje zasnovane na njima.
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Računovodstvo; pojam, zadaci i podjela 2. Knjigovodstvo u poljoprivredi i prehrambenoj industriji 3. Računovodstveno planiranje, nadzor, analiza i informisanje 4. Finansijsko računovodstvo 5. Računovodstveni ulaz, računovodstvena obrada 6. Kontni plan 7. Finansijski izvještaji (bilans stanja i bilans uspjeha) 8. Knjigovodstvo dugotrajne imovine 9. Knjigovodstvo potraživanja i obaveza 10. Knjigovodstvo troškova osoblja 11. Knjigovodstvo zaliha 12. Knjigovodstvo troškova 13. Semestralni test 14. Pokazatelji zasnovani na finansijskim izvještajima 15. Upravljačko računovodstvo
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: Znanje: Student će steći teoretska i praktična znanja o računovodstvu, s naglaskom na praktičnu primjenu načela i tehnika planiranja, kontrole i odlučivanja, biti sposoban da vodi knjigovodstvenu evidenciju poljoprivrednih gazdinstava i preduzeća prehrambene industrije. Vještine: Samostalno obavljanje složenijih računovodstvenih poslova, kao što je izrada finansijskih izvještaja (bilansa stanja i bilansa uspjeha), izračunavanje proizvodno-ekonomskih i finansijskih pokazatelja zasnovanih na tim izvještajima. Kompetencije: Analiza poslovanja poljoprivrednih gazdinstava i preduzeća prehrambene industrije i donošenje poslovnih odluka.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava uz pomoć PowerPoint prezentacija i interaktivna diskusija sa studentima - Praktična nastava (vježbe)
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo nastavi (10 bodova) - Parcijalni ispiti (45 bodova) - Završni ispit (maksimalno 45 bodova; minimalno 25 bodova) Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Prisustvo nastavi:</u> Student može dobiti maksimalno 10 bodova za prisustvo na nastavi. <u>Parcijalni ispit:</u> Održava se u 13. sedmici nastave i obuhvata nastavnu materiju od 1. do 12. sedmice. Parcijalni ispit se pretežno sastoji od teoretskih pitanja i radi se pismeno. <u>Završni ispit:</u> Na završnom pismenom ispitu student polaže nastavnu materiju koju je slušao tokom semestra. Završni ispit se sastoji od pitanja koja traže odgovore kojima se objašnjava teoretsko i praktično znanje. Smatra se da je

	student uspješno položio završni ispit ako je ostvario 55% od ukupnog broja bodova predviđenih na završnom ispitu. <u>Napomena:</u> Ukoliko student želi povećati broj osvojenih bodova ili predmetni nastavnik procijeni da je neophodno, predviđen je usmeni ispit koji obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Smatra se da je student uspješno okončao ispit ako je ostvario 55% od ukupnih poena predviđenih za cjelokupnu nastavnu materiju. Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim slučajevima 60%. <u>STRUKTURA OCJENE:</u> 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	<u>Obavezna:</u> - Falan, V. (2016): Materijal za predmet Računovodstvo (PowerPoint). - Jahić, M. (2008): Finansijsko računovodstvo, Udruženje revizora FBiH, monografska publikacija. - Bogučanin, H., Falan, V. (2009): Skripta Troškovi i kalkulacije u poljoprivredi i prehrambenoj industriji. <u>Dopunska:</u> - Klobučar, J. (2003): Računovodstvo, Ekonomski fakultet Sarajevo.

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: Upravljanje projektnim ciklusom		
Ciklus: II	Godina: 2	Semestar: III	Broj ECTS kredita: 6
Status: Obavezni		Ukupan broj sati: 60 (P 30 + V 30)	
Učesnici u nastavi	Prof. dr. Dragana Ognjenović		
Preduslov za upis:	Nema preduslova		
Cilj (ciljevi) predmeta:	Predmet studente upoznaju sa osnovnim teoretskim i praktičnim postavkama vezanim za planiranje, dizajniranje, provedbu/implementaciju, praćenje i ocjenu razvojnih i drugih projekata u agroindustrijskom sektoru. Student dobija znanja koja su potrebna za planiranje, implementaciju, monitoring i evaluaciju, kao i za pisanje prijedloga projekata, u skladu sa orijentisanim pristupom i metodologijom preporučenoj od strane Evropske komisije.		
Tematske jedinice:	1. Uvod u organizaciju kursa, uvodne napomene, koncepti i pojmovi: projekat, program, upravljanje projektnim ciklusom 2. Faze projektnog ciklusa. Pristup logičkog okvira; faze analize, faze planiranja 3. Analiza zainteresovanih strana; matrica zainteresovanih strana 4. SWOT analiza, SWOT matrica 5. Prezentacija studentskih grupnih zadataka, SWOT analiza, matrica zainteresovanih strana 6. Analiza problema, izrada problemskog stabla 7. Analiza ciljeva, izrada stabla ciljeva 8. Analiza strategije za UPC 9. Prezentacija studentskih grupnih zadataka: problemsko stablo i stablo ciljeva 10. Matrica logičkog okvira; logika intervencije; indikatori; izvori verifikacije; eksterni faktori (rizici/pretpostavke)		

	11. Matrica logičkog okvira; logika intervencije; indikatori; izvori verifikacije; eksterni faktori (rizici/pretpostavke) 12. Prezentacija studentskih grupnih zadataka – Matrica logičkog okvira 13. Faza planiranja; plan aktivnosti; planiranje resursa; budžet projekta 14. Monitoring i evaluacija projekta 15. Prezentacija studentskih grupnih zadataka – grafički prikaz plana aktivnosti
Ishodi učenja:	Znanje: Razumjeti internu logiku projekta i potrebu za učesničkim pristupom u upravljanju projektnim ciklusom. Usvojen Pristup logičkog okvira kao metodologija i Matrica logičkog okvira kao alat u upravljanju projektnim ciklusom. Vještine: Sposobnost za timski rad; učešće u brain-storming diskusijama Kompetencije: Analiziranje, sintetiziranje i utvrđivanje međuzavisnosti između identifikovanih problema i postavljenih ciljeva, identifikacija indikatora, postavljanje okvira za monitoring i evaluaciju projekata.
Metode izvođenja nastave:	Teoretska nastava uz interaktivnu diskusiju sa studentima. Praktična nastava kroz rješavanje timskih grupnih zadataka za najznačajnije dijelove nastavne materije.
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Prisustvo – 5 Grupni zadaci tokom semestra - 50 Završni - 45 Pojasňjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Aktivnost tokom nastave:</u> Student može dobiti maksimalno 5 poena za prisustvo nastavi. <u>Grupni zadaci tokom semestra:</u> Studenti će biti podijeljeni u grupe od 4 do 6 studenata. U toku semestra će imati ukupno pet radnih zadataka (matrica zainteresovanih strana, SWOT analiza, stablo problema i ciljeva, matrica logičkog okvira i plan aktivnosti), vezano sa sector/oblast koju izaberu sami ili po sugestiji nastavnika. <u>Završni ispit:</u> Završni ispit se sastoji od pitanja na kojima se zahtijeva teoretsko znanje i zadataka kojima se ispituje sposobnost primjene. Smatra se da je student uspješno okončao završni ispit ako je ostvario 55% od ukupnih poena predviđenih za završni ispit. <u>Napomena:</u> Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim opravdanim situacijama 60%. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	Obavezna: Ognjenović, Dragana (2007): Modul "Upravljanje projektnim ciklusom" TEMPUS 19027 BASIC, Sarajevo, http://www.agroedu.net/basic/index.htm Ognjenović, Dragana (2019): Neautorizovani nastavni materijal, ppt Dopunska: European Commission, Aid Delivery methods, Volume 1: Project Cycle management Guidelines, 2004

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: MENADŽERSKI SISTEMI OSIGURANJA KVALITETA		
Ciklus: II	Godina: 2	Semestar: III	Broj ECTS kredita: 6
Status: Obavezan		Ukupan broj sati: 60 (P 40 + V 20)	

Učesnici u nastavi	Prof. dr. Aleksandra Nikolić, doc. dr. Mirza Uzunović, ass. Mujčinović Alen, MA
Preduslov za upis:	Nema preduslova
Cilj (ciljevi) predmeta:	Cilj ovog modula je ojačati sposobnost studenata da integriraju menadžerska/ekonomska i tehnološka znanja kako bi na adekvatan način rješavali problem prilagođavanja kvaliteta prehrambenih proizvoda potrebama kupca (zakonodavca) i problem njegovog osiguranja, odnosno obezbjeđenja stalnosti kvaliteta proizvoda na tržištu. Ovaj modul posmatra kvalitet kao osnov dostizanja i održanja konkurentskih prednosti, i to po osnovu diferencijacije na tržištu, kao i po osnovu unapređenja efikasnosti ukupnog poslovanja, a kroz unapređenje nivoa organiziranosti, protoka informacija i smanjenje svih vrsta otpada (uključujući i razne gubitke vremena). Drugim riječima, ovaj modul fokusira „spoljne“ karakteristike kvaliteta (efikasnost proizvodnog procesa, marketinga i uticaja na okoliš), koje često ostaju zanemarene u praksi i što onemogućava brži razvoj sektora.
Tematske jedinice: (po sedmicama)	1. Uvodno predavanje – zašto je pitanje kvaliteta hrane tako složeno? Koja je razlika između sistema kvaliteta i kontrole kvaliteta? Tehno-menadžerski pristup kvalitetu prehrambenih proizvoda. Upoznavanje sa radnim aktivnostima i obavezama. 2. Objašnjenje aktivnosti vezanih za izradu projektnog zadatka. Izrada poslovnika kvaliteta. 3. Moderni koncept kvaliteta kao osnov održivog razvoja. 4. Politika kvaliteta – bitni stub cjelokupne poslovne strategije i izgradnje konkurentskih prednosti na tržištu, preko kontrole „lanca vrijednosti“ i upotrebe procesa benchmarkinga. 5. Važnost ukupnog kvaliteta za uspjeh na tržištu. 6. Politika kvaliteta u prehrambenoj industriji (misija i korporativna kultura). 7. Analiza prihvatljivosti internog sistema kvaliteta – cost/benefit analiza i novi sistemi praćenja troškova prema kvalitetu i aktivnostima. 8. Priprema za drugi dio projektnog zadatka. 9. Sistemi kvaliteta koji rješavaju dijelove problema kvaliteta hrane: sigurnost (HCCP), sljedivost (178/2002), transparentnost (ISO 9000, 14000, 22000), izvornost (PDO, PGI). 10. Kada se odlučiti za zvaničnu primjenu standarda i označavanje proizvoda. 11. Kako graditi i osigurati kvalitet u privrednom subjektu: orijentisanost ka kupcu, misija, politika kvaliteta, ciljevi kvaliteta, ključni poslovni indikatori, definisanje ključnih procesa, dokumentovanje sistema kvaliteta, praćenje izvršenja, evaluacija kvaliteta, mjere unapređenja kvaliteta. 12. Menadžerska oruđa pri izradi sistema upravljanja ukupnim kvalitetom. 13. Studija slučaja: osiguranje izvornosti i kvaliteta proizvodnje tradicionalnog proizvoda. 14. Evaluacija kvaliteta rada na ovom modulu. 15. Prezentacije projektnih zadataka.
Ishodi učenja:	Nakon uspješno završenog modula student će moći: - Definirati kvalitet, sistem osiguranja kvaliteta, politiku kvaliteta; - Definirati način izgradnje i osiguranja sistema kvaliteta u privrednim subjektima; - Definirati specifičnosti i razlikovati sisteme osiguranja kvaliteta u prehrambenoj industriji;

	- Razlikovati i primjenjivati menadžerska oruđa za izradu sistema upravljanja ukupnim kvalitetom; - Isplanirati rješenje sistema osiguranja kvaliteta te isti prikazati u formi poslovnika kvaliteta u skladu sa ISO 9000 standardom.
Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem PowerPoint prezentacija, Moodle i interaktivna diskusija sa studentima; - Praktična nastava kroz različite studije slučaja
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo na nastavi (minimalno 3 boda, maksimalno 5 bodova); - Seminarski rad (minimalno 11 bodova, maksimalno 20 bodova); - Projektni zadatak (minimalno 14 bodova, maksimalno 25 bodova); - Semestralni test (minimalno 3 boda, maksimalno 5 bodova); - Završni ispit (minimalno 25 bodova, maksimalno 45 bodova). Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Seminarski rad/Projektni zadatak:</u> Student na početku semestra dobije precizna uputstva kako napisati seminarski rad/projektni zadatak iz tražene oblasti, a koja je specifično vezana za određenu nastavnu cjelinu. Student je u toku semestra dužan dostavljati draft verzije rada, koje nastavnik pregleda i daje povratnu informaciju o potrebnim korekcijama. Rad u grupama je sastavni dio ove aktivnosti. <u>Semestralni test:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odslušao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja. <u>Završni ispit:</u> Obuhvata nastavnu materiju koju je student odslušao, a sastoji se od kombinacije teoretskih i pitanja iz različitih studija slučaja, seminarskih radova te projektnih zadataka. <u>Napomena:</u> Za dobijanje potpisa student na nastavi mora biti prisutan najmanje 80%, a u izuzetnim opravdanim situacijama 60%. Kako bi student položio ispit, mora imati minimalno 55 bodova u ukupnom zbiru, uz položen (više od 55%) završni ispit. STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 bodova 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 bodova 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 bodova 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 bodova 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 bodova 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 bodova
Literatura:	<u>Obavezna:</u> - Aleksandra Nikolić (2008): Nastavni materijal predmeta „Upravljanje kvalitetom“, TEMPUS 40 035 BEFIT, Sarajevo - Sorak, M, Olga Belloso, Aleksandra Nikolić, Slavica Grujić (2003): „Upravljanje sistemom kvaliteta korak naprijed za prehrambenu industriju“, Tehnološki fakultet, Banja Luka <u>Dopunska:</u> - Pochtrager, S., S. Grossaur (2008): Food quality management, TEMPUS 40 035 BEFIT, Sarajevo (cca 20); - Luning, P.A., W.J. Marcellis, W.M.F. Jongen (2002): Food quality management – a techno-managerial approach, Wageningen Pers. – (str 5 – 22, 201-223, 261-303).

Šifra predmeta:	Naziv predmeta: PREHRAMBENA INDUSTRIJA I PREFERENCIJE POTROŠAČA		
Ciklus: II	Godina: 2	Semestar: III	Broj ECTS kredita: 6

Status: Izborni		Ukupan broj sati: 60 (P 40 + V 20)
Učesnici u nastavi	Prof. dr. Nermina Spaho, prof. dr. Aleksandra Nikolić	
Preduslov za upis:	Nema preduslova	
Cilj (ciljevi) predmeta:	Cilj predmeta je pojasniti studentima kompleksnost problema pri razmatranju potrošača i njegovih preferencija u datom momentu za dati prehrambeni proizvod.	
Tematske jedinice: (po sedmicama)	- Pojašnjenja o organizaciji kursa. Multidisciplinarni pogled na određivanje čovjekovog izbora hrane - Definisanje proizvoda i potrošača. Faktori koji utiču na odabir hrane (definisanje teme za esej) - Diverzitet u izboru hrane. Trendovi u potrošnji hrane - Pristupi mjerenju prihvatljivosti - Prezentacija eseja i panel debata Parcijalni ispit; Senzorni uticaj na odabir hrane (senzorna percepcija, psihologija opažanja) - Senzorna očekivanja potrošača i njihova uloga pri odabiru namirnice (razumijevanje potreba i želja potrošača kao faktori uticaja na senzornu prihvatljivost namirnice) - Mjerenja prihvatljivosti hrane (modeli ocjene preferencija; sakupljanje podataka i formiranje uzoraka) - Mjerenja prihvatljivosti hrane (formiranje ankete, pogreške) - Statistička obrada i prezentacija podataka - Statistička obrada i prezentacija podataka - Razrada ideja za projektni zadatak i podjela tema - Koraci u dizajniranju eksperimenta - Koraci u dizajniranju eksperimenta - Odbrana projektnog zadatka i diskusija rezultata kroz panel debatu	
Ishodi učenja:	Nakon uspješno položenog predmeta student će moći: Znanje: - Objasniti uticaj različitih faktora na ponašanje potrošača i njegov odabir hrane - Pravilno prokomentarisati stavove potrošača o preferiranju određenog prehrambenog proizvoda - Povezati diverzitet u izboru hrane sa pojavom trendova u potrošnji hrane - Opisati razliku između termina „svidati“ i „preferirati“ i navesti načine kako izmjeriti ove razlike - Objasniti senzorni uticaj na odabir hrane i odabrati metod kojim bi se ovaj uticaj izmjerio - Osmisliti anketu za prikupljanje podataka o ponašanju potrošača i rezultate ankete vrednovati i interpretirati u skladu sa ciljem istraživanja Vještine: - Student će znati kreirati anketu za testiranje potrošača - Statistički obraditi rezultate ankete i donijeti zaključak - Organizirati senzornu analizu za testiranje potrošačke preferencije određenog proizvoda - Adekvatno prezentovati rezultate istraživanja tržišta Kompetencije: - Na osnovu stečenog znanja i vještina, studenti će biti osposobljeni da testiraju ponašanje i preferencije potrošača putem ankete i/ili putem senzorne analize odabranih prehrambenih proizvoda, a na osnovu obrađenih rezultata da donesu zaključak koji bi mogao poslužiti prehrambenoj industriji za unapređenje konkurentnosti	

Metode izvođenja nastave:	- Teoretska nastava putem ppt. prezentacija - Panel diskusije
Metode provjere znanja sa strukturom ocjene:	Metode provjere znanja su: - Prisustvo na nastavi (10 poena) - Esej (10 poena) - Parcijalni ispit (20 poena; minimalno 11 poena) - Projektni zadatak (20 poena) - Završni ispit (maksimalno 60 poena; minimalno 22 poena) Napomena: Za iskazanu izuzetnu aktivnost u izradi projektnog zadatka i za prezentaciju rezultata na studentskim ili drugim naučnim skupovima student/ica će biti nagrađen/a sa maksimalno 5 poena. Pojašnjenje pojedinih kriterija provjere znanja <u>Prisustvo na nastavi:</u> Maksimalno 10, a uslov za potpis je 8 poena. Izuzetno u opravdanim situacijama uslov je 6 poena. <u>Esej:</u> U 2. sedmici nastave studenti će dobiti temu i upute za pisanje eseja. Esej će se braniti u 5. sedmici nastave, a maksimalno se može dobiti 10 poena, od čega 3 za pristup i obrada teme; 2 za stil i dosljednost zadatoj formi, 2 za literaturu, 1 za prezentaciju i 2 poena za uvjerljivost i kvalitet debatiranja. <u>Parcijalni ispit:</u> Studenti na prvom času u 6. sedmici nastave pismeno polažu parcijalni ispit koji obuhvata do tada odslušanu nastavnu materiju. Ispit će sadržavati i esejska pitanja. Studenti su položili parcijalni ispit ako od ukupnog broja poena ostvare minimalno 55% (11/20). <u>Projektni zadatak:</u> Rad na projektnom zadaku organizovan je kao grupni rad (3 ili 4 studenta). Po završetku studenti će u pisanoj formi predmetnoj profesorici dostaviti pisani izvještaj, a u 15. sedmici će prezentovati svoje radove u vidu ppt prezentacije i u debati odbraniti zaključke rada. Maksimalan broj poena za projektni zadatak je 30, od čega: Jasnoća i originalnost rada (cilj, hipoteza, materijal i metod rada, prezentacija i analiza rezultata, zaključak) – maks. 15 poena - originalnost rada (da nema prepisanih tekstova s interneta) – maks. 5 poena - literartura (broj, izvor i aktuelnost literaturnih navoda)-maks. 5 poena - tehnička uređenost teksta (pravopis, preglednost, čitljivost i originalnost) – maks. 2 poena - kvalitet diskusije u debate i način prezentacije (atraktivnost i zanimljivost i da se vidi da student/ica razumije i da vlada sadržajem koji iznosi sa što manje čitanja) – maks. 3 bodova. Nema uslova za uspješno položen praktični rad (samo skupljanje poena). <u>Završni ispit:</u> Studenti koji su uspješno položili parcijalni ispit (11/20), na pismenom završnom ispitu će polagati preostali dio odslušane nastavne jedinice, a studeniti koji nisu položili parcijalni, polagat će integralno ispit. Student je položio završni ispit ako je ostvario 55% od ukupnog broja poena predviđenih za završni ispit, bilo kroz parcijalne dijelove (1. parcijalni 11 + 2. parcijalni 22), bilo kao integralni ispit (33/60). <u>Napomena:</u> Student koji tokom semestra osvoji 55 i više poena, nije obavezan polagati završni ispit. Na njegov pisani zahtjev podnesen predmetnoj profesorici studentu će sa prvim ispitnim terminom, biti upisana minimalna prolazna ocjena. Ukoliko student želi da poboljša broj osvojenih bodova, može polagati drugi dio ispita ili integralno polagati ispit koji obuhvata cjelokupnu nastavnu materiju. Studenti koji žele poništiti položeni parcijalni ispit, moraju to u pisanoj formi navesti i dostaviti predmetnoj nastavnici najkasnije 7 dana prije termina završnog ispita.

	STRUKTURA OCJENE: 10 (A) - (izuzetan uspjeh, bez greške ili sa neznatnim greškama), nosi 95 – 100 poena 9 (B) - (iznad prosjeka, sa ponekom greškom), nosi 85 – 94 poena 8 (C) - (prosječan, sa primjetnim greškama), nosi 75 – 84 poena 7 (D) - (općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima), nosi 65 – 74 poena 6 (E) - (zadovoljava minimalne kriterije), nosi 55 – 64 poena 5 (F,FX) - (ne zadovoljava minimalne kriterije), manje od 55 poena
Literatura:	<u>Obavezna:</u> - Predavanja, ppt-prezentacije nastavnika - Grujić S., Spaho N. (2010): Potrebe potrošača i kvalitet prehrambenih proizvoda. Poljoprivredno - prehrambeni fakultet Univerzitet u Sarajevu, str. 96-152. <u>Dopunska:</u> - MacFie, H.J.H., Thomson, D.M.H. (1993): Measurement of Food Preferences, Blackie Academic & Professional, str. 1-51; 97-136 - 2. Frewer, L. Trijep, H. (2007): Understanding consumer of food products, Woodhead Publishing, str.153-175.

3.3. Ritam studiranja

Ovaj diplomski studij je redovni studij i u tom smislu većina pravila definisana u Pravilima Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta se odnose i na režim ovog studija. Student je dužan da u svakom semestru osvoji minimum 30 (E)CTS u rokovima koji su precizno definisani kalendarom studiranja. Studentovo napredovanje se prati tokom nastave tako da on ima mogućnost akumuliranja bodova tokom nastave, a po njenom završetku treba pristupiti završnom ispitu. Student može dva puta pristupiti završnom ispitu u I ispitnom roku. Nakon toga, mogućnost izlaska na slijedeći rok je definisana Pravilima Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta. Student ne može upisati slijedeću godinu ako je osvojio i verificirao 54 kreditna poena. Student istu godinu studija može upisati najviše dva puta.

Tokom trećeg semestra student bi trebao da se opredijeli za temu završnog rada. Na osnovu tog izbora imenuje se i mentor koji pomaže studentu da u odgovarajućem vremenskom roku završi istraživanje i odbrani završni rad. Student je također dužan da učestvuje na tri radionice, na kojima prvo predstavlja istraživačku hipotezu i detaljan plan izvođenja, zatim izvještava o preliminarnim rezultatima i ocjenjuje nivo izvjesnosti završetka rada u određenom vremenskom periodu te prijavljuje probleme koje nije u stanju samostalno riješiti i na kraju, u finalnoj radionici treba prezentirati svoj rad. Znači završni rad je samostalni rad kandidata pod vođstvom dodijeljenog mu mentora. Uslove za istraživanje treba osigurati Fakultet i zadužena katedra.

3.4. Uslovi prenosa (E)CTS sa drugih studijskih programa

Studenti na drugim fakultetima mogu slušati predmete koji su tematski povezani sa predmetom studija. Ukoliko je polaznik slušao predmet koji ne može biti direktno povezan sa ovdje predloženim planom, a ipak je vezan za oblast koja se izučava na studiju, krediti će biti priznati, ali u formi izbornih modula. Dakle, student može na drugim sličnim ili srodnim diplomskim studijskim programima steći maksimalno 27 kredita koji, uz dostavljenu propisanu dokumentaciju, mogu biti priznati. Međutim, ostali krediti koji se stižu slušanjem i polaganjem obaveznih modula, mogu biti priznati ukoliko se sadržaji modula poklapaju (80% sadržaja treba biti isto).

Istraživanje koje je urađeno na nekom drugom fakultetu će biti priznato ako ispunjava norme kvaliteta i ako diplomant raspolaže adekvatnom dokumentacijom kojom dokazuje da su istraživanja provedena i da je kandidat učestvovao u cjelokupnom istraživačkom procesu. Dakle, takav kandidat koji je uradio istraživanje na nekom drugom fakultetu, dužan je napisati tezu, javno odbraniti tezu.

3.5. Završetak studija

Kandidat bira temu istraživanja sa odobrene liste tema. U saradnji sa mentorom kreira istraživačku hipotezu i plan istraživanja, koji mora proći diskusiju na radionici na kojoj učestvuju kolege i nastavni kolegij. Mentor prilaže kratak izvještaj sa radionice (ukoliko je ona pozitivna) i predlaže komisiju za odbranu završnog rada. Nakon što je kandidat implementirao plan istraživanja, piše završni izvještaj koji predaje komisiji na evaluaciju. Nakon što

se potvrdi da je kandidat izvršio sve predhodne obaveze i ima 90 osvojenih i verificiranih kredita, pristupa se završnoj fazi ocjene kvaliteta završnog rada. Komisija izlaže evaluacioni izvještaj koji se daje na usvajanje Naučno-nastavnom vijeću. Ukoliko je izvještaj prihvaćen, kandidat ima pravo da pristupi javnoj odbrani, kao finalnom činu na diplomskom studiju.

4. USLOVI IZVOĐENJA STUDIJSKOG PROGRAMA

4.1. Mjesto izvođenja studijskog programa

Studijski program „Ekonomika agroindustrije“ izvodi se na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Predavanja i seminari obavljaju se u predavaonicama i kabinetima.

4.2. Prostor i oprema za izvođenje studijskog programa

Fakultet raspolaže sa 14 sala za predavanja i laboratorijama za prehrambene tehnologije, vinogradarstvo, mikrobiologiju i hemiju, u kojima se izvodi teorijska nastava, seminari i laboratorijske vježbe. Fakultet raspolaže skromnom bibliotekom i internet salom sa permanentnim pristupom internetu.

4.3. Nastavnici i saradnici koji će učestvovati u izvođenju nastave

Nastavu na diplomskom studiju "Ekonomika agroindustrije" izvodit će 21 nastavnik i četiri saradnika, kako slijedi:

Broj	Predmet	Nastavnici	Saradnici
1.	Metode naučnog rada	Prof. dr. Mirsad Kurtović, Doc. dr. Jasmin Grahić	
2.	Eksperimentalna statistika	Prof. dr. Fikret Čunjalo	
3.	Metode istraživanja u agroindustriji	Doc. dr. Mirza Uzunović, Prof. dr. Aleksandra Nikolić	Mujčinović Alen, MA
4.	Osnove Geografskog informacionog sistema	Doc. dr. Melisa Ljuša	
5.	Osnove ekonomske teorije	Doc. dr. Mirza Uzunović	Mujčinović Alen, MA
6.	Grupa tehnološki predmeta (predmeti sa liste prehrambenih tehnologija)	Prof. dr. Nermina Spaho, Prof. dr. Zlatan Sarić; Prof. dr. Amir Ganić; Prof. dr. Sanja Oručević-Žuljević; Prof. dr. Asima Agakić; Prof. dr. Selma Čorbo; Prof. dr. Milenko Blesić;	Mirela Smajić-Murtić, MA
7.	Grupa agronomski predmeti (predmeti sa liste biljne proizvodnje i animalne proizvodnje)	Doc. dr. Jasmin Grahić, Prof. dr. Mirha Đikić, Prof. dr. Drena Gadžo, Prof. dr. Lutvija Karić, Prof. dr. Mirsad Kurtović, Prof. dr. Nedžad Karić, Prof. dr. Senada Čengić-Džomba	MSc Arnela Okić
8.	Agrarna politika II	Doc. dr. Mirza Uzunović	
9.	Ekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije	Doc. dr. Vedad Falan	
10.	Marketing poljoprivredno-prehrambenih proizvoda	Doc. dr. Mirza Uzunović	Mujčinović Alen, MA
11.	Ruralni razvoj	Prof. dr. Sabahudin Bajramović	Mr. Emir Bećirović
12.	Teorija troškova	Doc. dr. Vedad Falan	

13.	Primjena GIS-a u agro-ekološkom zoniranju	Doc. dr. Melisa Ljuša	
14.	Upravljanje javnim politikama	Doc. dr. Mirza Uzunović	Mujčinović Alen, MA
15.	Zakonodavstvo o hrani	Prof. dr. Milenko Blesić	
16.	Analiza poslovanja	Prof. dr. Sabahudin Bajramović	Mr. Emir Bećirović
17.	Međunarodna trgovina	Prof. dr. Aleksandra Nikolić, Doc. dr. Mirza Uzunović	Mujčinović Alen, MA
18.	Računovodstvo	Doc. dr. Vedad Falan	
19.	Upravljanje projektnim ciklusom	Prof. dr. Dragana Ognjenović	
20.	Menadžerski sistemi osiguranja kvaliteta	Prof. dr. Aleksandra Nikolić, Doc. dr. Mirza Uzunović	Mujčinović Alen, MA
21.	Prehrambena industrija i preferencije potrošača	Prof. dr. Nermine Spaho, Prof. dr. Aleksandra Nikolić	

Napomena: Plavo obojeni redovi odnose se na obavezne, a zeleno obojeni redovi na izborne module.

Osnovni biografski podaci nastavnika i saradnika nalaze se u prilogu (Prilog 1.).

4.4. Optimalan broj studenata studijskog programa

Imajući u vidu personalne, prostorne i kapacitete laboratorijske i druge opreme, kao i potrebu da se diplomski studijski programi realizuju sa manjim grupama aktivnih studenata, na diplomski studijski program „Ekonomika agroindustrije“ optimalan broj upisanih studenata bi bio 15.

4.5. Procjena troškova studija po studentu

Troškovi ovog diplomskog studija se procjenjuju na 18.000 KM po studentu, što uključuje i izradu i odbranu završnog rada. Treba istaći da su obračunati samo direktni troškovi studija, bez indirektnih (administriranje, osiguranje kvaliteta, komuniciranje i sl). Osnova procjene troškova su sadašnji nivo plata nastavnika i polazište da će nastavnici biti angažirani sa 20% radnog vremena na ovom studijskom programu. Ovo je, dakle, optimistički scenarij visine troškova. Naravno, bit će veoma teško organizirati obrazovanje, koje se temelji na istraživanju, ako se ne izgrade mehanizmi podržavanja istraživanja od strane društva.

4.6. Način praćenja kvaliteta izvođenja studijskog programa

Do uspostavljanja institucija menadžera kvaliteta i ECTS koordinatora na Fakultetu, kvalitet izvođenja studijskih programa bit će praćen tako što će nastavnici i saradnici koji izvode i učestvuju u izvođenju nastave raditi analizu nastavnog procesa i prolaznosti, koju će u pisanoj formi dostavljati prodekanu za nastavu. Prodekan će po dostavljenim izvještajima i njihovoj analizi biti u obavezi obezbijediti forumske rasprave i donošenje potrebnih preporuka i instrukcija. Kroz anonimne ankete, organizovane najmanje jednom – po završetku semestra, studenti će izraziti svoje mišljenje o kvalitetu i uspješnosti izvođenja studijskog programa, a rezultati anketa će nakon analiza također poslužiti za korekcije u realizaciji nastavnog procesa.

PRILOG 1

Osnovni biografski podaci nastavnika i saradnika (abecednim redom)

Nastavnici:

Prof. dr. Asima Akagić

Rođena 1969. godine u Srebrenici. Redovni profesor je za oblast Prehrambene tehnologije na katedri za Tehnologiju proizvoda biljnog porijekla, u okviru koje je predmetni nastavnik za više predmeta. Obavila je višemjesečna istraživanja na Univerzitetu i Institutu za istraživanje u Giessenu (Njemačka) te na Univerzitetu ETH u Cirihi i fabrici za preradu voća i povrća Bishofzell (Švajcarska), gdje je završila eksperimentalna istraživanja za master tezu. Također je učestvovala u kreiranju modula za II ciklus studija odsjeka Prehrambene tehnologije na univerzitetima u Grazu, Beču i Nantu. Učestvovala je u realizaciji 19 naučnih i stručnih projekata. Objavila je sedam knjiga i 97 naučno-stručnih radova kao autor ili koautor.

Prof. dr. Sabahudin Bajramović

Rođen 1963. godine u Sarajevu. Redovni je profesor iz oblasti Mikroekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije na predmetima Ruralni razvoj, Upravljanje farmama, Analiza poslovanja i Poljoprivredno savjetodavstvo. 12 godina (2006-2018) bio prodekan Fakulteta za finansije. Kao nacionalni koordinator vodio tri EU FP projekata i pet FAO projekata te bio učesnik u pet TEMPUS/ERASMUS projekata. Radio na više od 20 internacionalnih projekata finansiranih od relevantnih svjetskih organizacija, poput Svjetske banke, UNDP, IFC, USAID, SIDA, GTZ, UCODEP/OXFAM. Autor ili koautor više od 80 naučnih radova publikovanih u međunarodnim i domaćim časopisima. Učestvovao na 15 međunarodnih konferencija i obavio brojne studijske boravke, među kojima se izdvajaju EPFL u Lozani, Linkoln Univerzitet Misuri (USA) te Greenwich Univerzitet u Londonu.

Prof. dr. Milenko Blesić

Rođen 1962. godine u Donjoj Grapskoj, općina Doboj. Redovni je profesor biran na oblast Tehnologija vrenja. Koordinator je realizacije nastave na nizu predmeta iz ove oblasti. Kao autor ili koautor objavio je 12 knjiga, udžbenika, praktikuma i priručnika, 91 naučni ili stručni rad te je kao vođa projekta ili član projektnog tima učestvovao u realizaciji 13 istraživačkih i stručnih projekata. U periodu od 2007. do 2018. godine obavljao je poslove prodekana Fakulteta za nastavu, naučno-istraživački rad i međunarodnu saradnju. Za poseban doprinos razvoju nastave i naučno-istraživačke djelatnosti 2010. godine nagrađen je plaketom Univerziteta u Sarajevu.

Prof. dr. Senada Čengić-Džomba

Rođena 1964. godine u Sarajevu. Osnovnu školu i gimnaziju završila u Sarajevu. Diplomirala, magistrirala i doktorirala na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu u Sarajevu. U zvanje vanrednog profesora na oblasti Ishrana životinja izabrana 2016. godine. Autor je i koautor više naučnih i stručnih radova publikovanih u domaćim i inostranim publikacijama te dvije univerzitetske i jedne naučne knjige. Boravila je na specijalističkim kursovima na Institute National Agronomique, Paris-Grignon (Francuska), Internacionalnom centru za agronomiju - Cairo (Egipat), i Justus Liebig Universitat u Giessenu (Njemačka). U dosadašnjem radu učestvovala je u realizaciji nekoliko naučno-istraživačkih projekata, od kojih treba izdvojiti one u okviru FAO, PHARE, TEMPUS

iInterregMED. U periodu 2011-2015. godine obavljala je dužnost šefa Odsjeka za zootehniku na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu.

Prof. dr. Selma Čorbo

Rođena 1966. godine u Sarajevu. Na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu radi od 1992., a 2017. godine je izabrana u zvanje redovnog profesora. U svojoj dosadašnjoj profesionalnoj karijeri obavila je veći broj studijskih boravaka i stručnih usavršavanja u zemlji i inostranstvu, i to na ETH (Švicarska), na Prehrambeno-biotehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, zatim boravak u Kuala Lumpuru (Malezija). U periodu od 2004. do 2009. godine, bila je upravnik Instituta za Prehrambenu tehnologiju, a od 2018. godine obavlja dužnost šefa Odsjeka za prehrambene tehnologije. Na odsjeku Prehrambene tehnologije, nastavnik je na predmetima Tehnologija ulja i masti, Tehnologija animalnih masti i ulja i Tehnologija biljnih ulja i masti. Kao autor i koautor objavila je 6 knjiga, 82 naučna rada. Kao istraživač-saradnik ili glavni istraživač učestvovala je u realizaciji više projekata, naučno-istraživačkih zadataka i studija.

Prof. dr. Mirha Đikić

Rođena 1965. godine u Kaknju. Redovni je profesor za oblast Biljna poljoprivredna proizvodnja, na predmetima: Opće ratarstvo, Organska poljoprivredna proizvodnja, Poljoprivreda i okoliš, Herbologija, Agroekologija, Kontrola korova u voćarstvu, Upravljanje korovima u vrtlarstvu i Tlo i organska proizvodnja. Do sada je objavila 97 naučno-stručnih radova i 9 knjiga. Sudjelovala je u više od 30 projekata, od kojih je u pet domaćih i tri međunarodna bila rukovodilac.

Doc. dr. Vedad Falan

Rođen 1969. godine u Bosanskom Novom. Diplomirao, magistrirao i doktorirao na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Uposlenik je Fakulteta od decembra 2001. godine. Trenutno radi kao docent na oblasti Mikroekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije, na predmetima I ciklusa studija: Troškovi, kalkulacije i računovodstvo, Troškovi i kalkulacije u poljoprivredi, Troškovi i kalkulacije u prehrambenoj industriji i Osnovi ekonomije te na predmetima II ciklusa: Teorija troškova, Ekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije, Računovodstvo i Ekonomika zaštite bilja. Od septembra 2018. godine dio je menadžmenta Fakulteta u funkciji prodekana za finansije. Učestvovao je u brojnim međunarodnim i domaćim naučnim skupovima, konferencijama, seminarima i radionicama, devet istraživačkih projekata i autor je ili koautor 12 naučnih i pet stručnih radova.

Prof. dr. Drena Gadžo

Rođena 1963. godine u Bosanskoj Dubici. Redovni je profesor za oblast Biljna poljoprivredna proizvodnja, na predmetima: Specijalno ratarstvo II, Industrijsko bilje, Sjemenarstvo, Skladištenje ratarskih proizvoda, Ljekovito i začinsko bilje. Do sada je objavila 95 naučno-stručnih radova, 2 univerzitetska udžbenika, 7 naučnih knjiga iz oblasti ratarstva i 2 udžbenika za učenike srednjih poljoprivrednih škola. Bila je koordinator ili učestvovala u 18 nacionalnih i 23 međunarodna projekta.

Prof. dr. Amir Ganić

Rođen 1976. godine u Visokom. Vanredni je profesor za oblast Tehnologija prehrambenih proizvoda animalnog porijekla, a na Katedri za tehnologiju proizvoda animalnog porijekla predaje veći broj predmeta. U akademskoj izobrazbi i radu na Fakultetu, posebnu pažnju posvetio je stručnom i naučnom usavršavanju u mesoprerađivačkom sektoru, sa posebnim akcentom na problematici tradicionalnih suhomesnatih proizvoda. Obavio je višemjesečna usavršavanja iz oblasti instrumentalnih analiza na Saveznom MAX-Rubner institutu za meso u Kulmbach-u (Njemačka) te Institutu za higijenu i tehnologiju mesa Beograd. U okviru naučnoistraživačkog rada, učestvovao je kao koordinator i/ili saradnik na 14 domaćih i međunarodnih projekata. Kao autor i koautor publikovao je 57 naučnih i stručnih radova, jedan univerzitetski udžbenik, uz jednu monografiju koja je u postupku izdavanja.

Doc. dr. Jasmin Grahic

Rođen 1988. godine u Doboju. Studij je završio na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, gdje je u januaru 2017. godine uspješno odbranio doktorsku disertaciju. Na fakultetu radi od 2013. godine. Godine 2017. je izabran u zvanje docenta na oblasti Biljna poljoprivredna proizvodnja. Predaje nekoliko predmeta na prvom i drugom ciklusu studija vezanih za organsku i integralnu poljoprivrednu proizvodnju i sjemenarstvo poljoprivrednih kultura. Ukupno je publikovao više od 50 naučno-stručnih radova, od kojih je 6 sadržano u Scopus bazi podataka. Koautor je jedne knjige. Učestvovao je na većem broju naučno-istraživačkih i stručnih, domaćih i međunarodnih projekata. Član je multidisciplinarne istraživačke grupe FruitDNA, jedine u

BiH koja realizira međunarodna ugovorena istraživanje. Dobitnik je priznanja Zlatna značka Univerziteta u Sarajevu 2012. godine.

Prof. dr. Lutvija Karić

Rođena 1970. godine u Tuzli. Vanredni je profesor za oblast Povrtlarstvo, na predmetima: Povrtlarstvo I, Povrtlarstvo II, Specijalno povrtlarstvo, Proizvodnja povrća u zaštićenom prostoru, Proizvodnja gljiva, Proizvodnja rasada, Biološki i ekološki činioci uzgoja povrća, Agrobiotopi zaštićenog prostora, Uskladištenje i čuvanje ratarsko-povrtlarskih proizvoda, Poznavanje i kontrola sirovina, Opće ratarstvo i povrtlarstvo, Čuvanje povrća. Do sada je objavila 68 naučno-stručnih radova i 5 knjiga. Sudjelovala je u više od 30 projekata, od kojih je u pet domaćih i šest međunarodnih bila rukovodilac.

Prof. dr. Nedžad Karić

Rođen 1970. godine u mjestu Hajvazi, općina Kalesija. Radni angažman na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu u Sarajevu započinje 1999. godine kao asistent na predmetu Entomologija sa fitofarmacijom. Doktorsku disertaciju „Činioci masovnog razmnožavanja i teritorijalne ekspanzije zlatice kukuruza (*Diabrotica virgifera virgifera* Le Conte, Chrysomelidae, Coleoptera) u Bosni i Hercegovini“ uspješno brani 2008. Godine te sje izabran u zvanje docenta na oblasti Poljoprivredna entomologija. U zvanje redovnog profesora na oblast Zaštita bilja izabran je 2018. godine. Učestvovao u radu i vodio više domaćih i međunarodnih projekata iz oblasti zaštite bilja i unapređenja visokog obrazovanja. Objavio 7 recenziranih i katalogiziranih publikacija i 30 naučnih radova u domaćim i stranim časopisim.

Prof. dr. Mirsad Kurtović

Rođen 1962. godine u Sarajevu. Doktorirao je na Poljoprivrednom fakultetu Univerziteta u Sarajevu 1998. godine. Na fakultetu radi od 1988. godine, gdje je 2009. godine izabran u zvanje redovnog profesora na predmetu Oplemenjivanje biljaka. Predaje veći broj predmeta na I, II i III ciklusu studija. Tri puta (2006-2008.) dobijao priznanje za najuspješnijeg profesora Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. U periodu 1999. do 2006. godine je obnašao funkciju prodekana za nastavu, a od 2006. do 2014. godine funkciju dekana Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Ukupno je publikovao više od 150 naučno-stručnih radova, od kojih je 14 sadržano u Scopus bazi podataka. Autor je i koautor preko 40 knjiga i priručnika. Vodio je veći broj naučno-istraživačkih i stručnih, domaćih i međunarodnih projekata. Član je multidisciplinarnе istraživačke grupe FruitDNA, Udruženja genetičara u BiH, Društva za zaštitu bilja u BiH i Hortikulturalnog društva BiH.

Doc. dr. Melisa Ljuša

Rođena 1975. godine u Sarajevu. Na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu u Sarajevu diplomirala i magistrirala te doktorirala 2015. godine. Jednogodišnji studij iz oblasti Geo-informacionih sistema završava u Firenci 2000. godine. Usavršavala se na Univerzitetu u Kaselu i Univerzitetu u Wageningenu. Radila u FAO (2003-2007.) i MVTEO BiH (2008-2012.). Saradnik je fakulteta od 2000. godine, a na istom je zaposlena od juna 2012. godine. Učesnik 52 naučno-istraživačka i stručna projekata, od toga 27 međunarodnih projekata (2 Erasmus, 2 Tempus, 1 FP7, 2 COST akcije, 3 EU CORINE). Kao koautor objavila je 5 knjiga, 3 priručnika, 39 naučnih radova, 4 stručna rada i 33 studije. Sekretar je i član Udruženja za proučavanje zemljišta/tla u BiH. Član IPBES Task force for knowledge and data. Dobitnica nagrade BOKU Univerziteta Dr. Karl Schleizer za izvanredan akademski uspjeh 2015. godine.

Prof. dr. Aleksandra Nikolić

Rođena 1966. godine u Sarajevu. Radi kao redovni profesor na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na oblasti Mikroekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije. Trenutno obavlja dužnost prorektora za međunarodnu saradnju Univerziteta u Sarajevu. Naučno-istraživačkim radom se bavi više od 30 godina, publikovala je više od 50 naučno-stručnih radova, četiri monografije te jedan univerzitetski udžbenik. Fokus njenih istraživanja su međunarodna trgovina, upravljanje kvalitetom, konkurentnost u prehrambenoj industriji, a poseban doprinos je dala u pokretanju organske poljoprivrede u BiH, kreiranju razvojnih strategija, ruralnih strategija, programa i planova. Doprinijela je pripremi, razvoju, koordinaciji i implementaciji različitih projekata, a neki od njih uključuju projekte IPA, FP6, FP7, SWG, FAO, IFC, WB, IFAD, UNTAD, UNDP; USAID, SDA.

Prof. dr. Dragana Ognjenović

Rođen 1962. godine u Sarajevu. Zaposlena na PPFUNSA od 1988. godine. Redovni profesor je iz oblasti Mikroekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije, na predmetima na sva tri ciklusa studiranja. U periodu

2011-2015. godine je obavljala dužnost prodekana za nastavu, od 2016-2018. šefa odsjeka Ekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije. Od 2018. je upravnik Instituta za ekonomiku poljoprivrede i prehrambene industrije i šef Katedre za mikroekonomiku poljoprivrede i prehrambene industrije. Član Savjeta za nauku Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade od 2017. godine. U toku karijere objavila je samostalno ili u koautorstvu osam monografija, 52 naučna i šest stručnih radova. Učestvovala je u realizaciji 24 internacionalna i domaća projekta. Učestvovala je na 11 međunarodnih konferencija i obavila studentske boravke u Švajcarskoj, Njemačkoj, Velikoj Britaniji.

Prof. dr. Sanja Oručević-Žuljević

Rođena u Sarajevu 1963. godine. Od 1989. do 1993. radi pri UPI Institutu za istraživanje i razvoj kao asistent pripravnik na Projektu DC X. U isto vrijeme pohađa Postdiplomski studij na Biotehničkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu na Odsjeku za tehnologiju hrane, koji napušta zbog ratnih deštava u BiH. U periodu od 1993. do 1999. radi u ZZJZ FBiH na kontroli hrane i predmeta opće upotrebe i kao član Komisije za ispitivanje sanitarnog minimuma. Od 1999. radi na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na predmetima iz oblasti prerade žita, konditorskih proizvoda i ugljikohidrata. Obavila je višemjesečne specijalizacije u Njemačkoj, Italiji i Norveškoj. Kao autor i koautor objavila je 7 naučno-stručnih knjiga i skriptu, kao i veći broj naučnih i stručnih radova. Od 2017. radi u zvanju redovnog profesora.

Prof. dr. Zlatan Sarić

Rođen 1960. godine u Sarajevu. Redovni je profesor na oblasti Tehnologija prehrambenih proizvoda animalnog porijekla, gdje predaje veći broj predmeta iz područja Tehnologije mlijeka i mliječnih proizvoda te Proizvodnje i prerade sojinog mlijeka. Učestvovao je na brojnim domaćim i međunarodnim skupovima sa radovima, a član je programskih, naučnih i organizacionih odbora mnogih stručnih i naučnih skupova. Od 2000. godine je bio član uređivačkog odbora, a sada član izdavačkog savjeta međunarodnog časopisa Mljekarstvo. Autor je 12 knjiga, stručnih publikacija i poglavlja i 137 naučnih, stručnih radova i sažetaka na domaćim i međunarodnim skupovima. Kao voditelj ili učesnik realizirao je 24 naučna i stručna projekta. Bio je šef Odsjeka za prehrambene tehnologije u dva mandata te dekan Fakulteta u jednom mandatu.

Prof. dr. Nermina Spaho

Rođena 1965. godine u Sarajevu. Redovni je profesor za oblast Tehnologija prehrambenih proizvoda, a trenutno radi pri Katedri za vrenje, gdje predaje veći broj predmeta. U toku svog radnog angažmana radila je na vlastitom stručnom i naučnom usavršavanju. Tako je obavila višemjesečna usavršavanja u oblasti destilacije i senzorne analize na Institutu Swiss Federal Research Station Wedenswil-Zurich i na Institut fur Lebensmitteltechnologie, Universitet Hohenheim. Tokom studentskih boravaka na univerzitetima u Grazu, Beču, Lleidi, Oslu, Bolonji, Viana do Castelo zatim na institutu INRA u Parizu, upoznala se sa modernim tehnikama instrumentalnih i senzornih analiza hrane i pića. U periodu od 2011. do 2015. godine bila je šef Odsjeka za prehrambene tehnologije. Učestvovala je u 21 naučno-istraživačkom projektu. Autor i koautor je šest knjiga i 110 naučnih i stručnih radova.

Doc. dr. Mirza Uzunović

Rođen 1986. godine u Visokom. Radi kao docent na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na oblasti Mikroekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije. Radi u polju kvantitativnih i kvalitativnih istraživanja u agroindustriji, međunarodnoj trgovini, upravljanju kvalitetom, konkurentnosti poljoprivrede i prehrambene industrije. U periodu od 2010. godine do danas objavio je 25 naučno-stručnih radova, monografiju, učestvovao je u 11 naučno-stručnih konferencija te na 5 međunarodnih projekata. Učesnik je brojnih treninga i studentskih posjeta, od čega se posebno izdvaja „Local Industry Development in Agricultural Regions by Strengthening Capacity of Management and Marketing (B)“, JICA Knowledge Co-Creation Program, Group and Region Focus, Obihiro u Japanu 2017. godine; AGMEMOD trening u Sevilji, organizovan od strane Evropske komisije 2018. godine.

Saradnici:

Mr. Emir Bećirović

Rođen 1983. godine u Bugojnu. Srednju školu završava u rodnom gradu, a diplomira i magistrira na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Trenutno obavlja posao višeg asistenta na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na oblasti Mikroekonomike poljoprivrede i prehrambene industrije. U dosadašnjem radu učesnik je u četiri TEMPUS/ERASMUS projekata te u nekoliko projekata finansiranih od relevantnih svjetskih organizacija kao što su FAO, Svjetska banka i UCODEP/OXFAM

(Italija). Također, dio je tima u izradi 14 strateških dokumenata, te je autor i koautor 20 naučno-stručnih radova i jedne monografije. Učestvovao je na devet međunarodnih konferencija te u nekoliko navrata obavljao studentske boravke na Univerzitetu u Ljubljani.

Alen Mujčinović, MA

Rođen 1989. godine u Zenici. Radi kao asistent na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na oblasti Mikroekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije. Student je doktorskih studija, a fokus njegovih istraživanja su ekonomika poljoprivrede i prehrambene industrije, javne politike, održive poljoprivredne prakse, moderne filozofije poslovanja. U periodu od 2010. godine do danas objavio je 14 naučnih radova te je učestvovao na 13 domaćih i međunarodnih ekspertskih treninga, od kojih se posebno izdvajaju „Local Industry Development in Agricultural Regions by Strengthening Capacity of Management and Marketing (B)“, JICA Knowledge Co-Creation Program, Group and Region Focus, Obihiro, Japan, 2018.; „AGMEMOD model and scenarios building“, Europska Komisija, Zajednički centar za istraživanje, Sevilja, Španija, 2018. Učesnik je na četiri međunarodna projekta.

Mirela Smajić-Murtić, MA

Rođena 1976. godine u Sarajevu. Na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu radi od 2006. godine. Kao viši asistent na oblasti „Tehnologija vrenja“ radi od decembra 2018. godine. Objavila je 24 stručna i naučna rada i koautor je jedne knjige. Učestvovala je u naučnom projektu „Identifikacija autohtonih kvasaca u vinogradima žilavke i blatine na području Dubravske visoravni“, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, 2009“.

Arnela Okić, MA

Rođena 1988. godine u Bihaću. Radni angažman na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu Univerziteta u Sarajevu započinje 2013. godine kao asistent na oblasti Poljoprivredne fitopatologije. Autorica ili koautorica je 15 naučnih ili stručnih radova te koautorica dvije knjige. U toku radnog angažmana pa sve do danas, učestvovala je na četiri specijalistička kursa iz oblasti zaštite biljaka. Završila je dva specijalistička kursa iz oblasti biljnih genetskih resursa i intelektualnog prava te učestvovala u Erasmus + i Basileus programima razmjene na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Aktivno je učestvovala u implementaciji 8 nacionalnih i međunarodnih projekata te bila koordinator dva nacionalna projekta iz oblasti biljne virologije. Dobitnica nagrada Federalnog Ministarstva nauke, kulture i sporta za postignuti uspjeh tokom studiranja te nagrade Univerziteta u Bihaću 2009. godine.